LITERATURA ARTS INFORMACIÓ

PONT BLAU

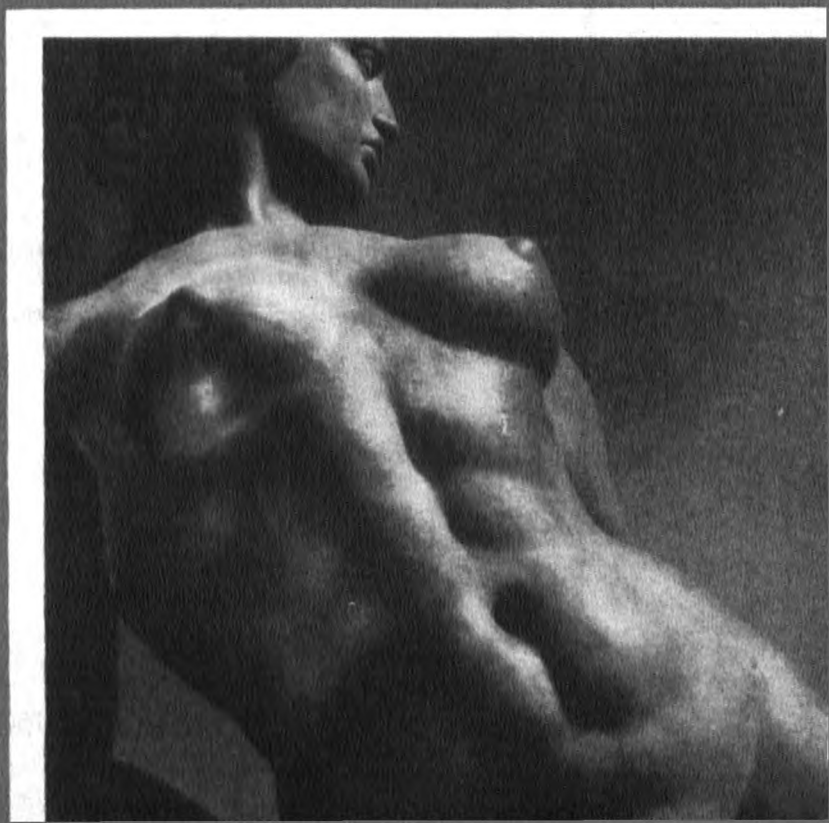

MARÇ 1953

S U M A R I

	Pàgs.
L'acció encadenada, d'ARÍSTIDES MALLOL	Portada
EDITORIAL	65
Mateu Orfila, per GUMERSIND GOMILA	66
Quan Clara es desil·lusionà, per JOSEP IBORRA	69
Nua, per ENRIC SERRA	72
Tancar d'ulls, per VICENT CASP VERGER	72
Impaciència, per VICENÇ RIERA LLORCA	73
Camí adust, per MARTÍ SOLER-VINYES	77
Somni dels ulls d'Eulàlia, per VÍCTOR ALBA	78
Un desig satisfet?, per ELVIRA ELIAS	79
Què és la lepra?, pel doctor ANTONI PEYRÍ	81
INFORMACIÓ	
Un homenatge a Pau Casals a Mèxic, per BALTASAR SAMPER	85
Notes dels Països de Llengua Catalana: De Perpinyà, per PERE PONS. *De València*, per VICENT PERIS. *De Palma de Mallorca*, per BARTOMEU FERRER	88
Lletres, per JOAN FUSTER i J. ROURE-TORENT	90
Notícies de Lletres i Diverses	94

Subscripció: Semestre, $ 12.00
Un número, $ 2.50

ACTUALMENT inquieten el món dos fenòmens polítics que interessen d'una manera vital els Països de Llengua Catalana: per una banda una pugna, d'abast mundial, entre una acció que amenaça esclavitzar la humanitat i la resistència d'una cultura liberal i progressista que no es resigna que l'home deixi de ser-ho per a convertir-se en un róbot; per altra, no del tot independent, una forta tendència a la formació de grans grups supranacionals.

La sort del món està pendent d'aquella pugna. Nosaltres ens revoltem contra la idea — i el fet — de qualsevol política que menyspreï el valor de l'home i com a conseqüència el de la seva llibertat individual. En això fem honor a la tradició liberal de Catalunya, reconeguda reiteradament per homes de les procedències i les posicions més diverses. (Retraurem ací, pel valor que li dóna la seva actualitat, el testimoni, una mica esbiaixat, de Francisco Elías de Tejada, catedràtic de la Universitat de Salamanca, que ha dit: "... la tradición española, aunque no fuese más que por lo que tiene de catalana, es la tradición de la auténtica libertad política."* Nosaltres volem la llibertat nacional dels nostres Països i també la llibertat individual dels seus ciutadans. La nació és el conjunt dels seus homes i si aquests no són individualment lliures la llibertat nacional és inexistent. No ens bastaria que els nostres Països fossin políticament lliures en el sentit de no estar sotmesos políticament a un estat estrany — tant si aquesta llibertat fos només nominal com si fos efectiva —, si els seus ciutadans no gaudissin de la llibertat que mereix l'home i a la qual aspirem. Aquesta afirmació, relacionada amb la situació actual del món, no és extemporània. Nosaltres tenim com a problema immediat a resoldre el nostre problema nacional, però no podem tractar aquest, donades les circumstàncies del món, sense tenir en compte la situació mundial, puix que aquesta — ho vulguem o no — influeix en els nostres Països. Pretendre que ens interessa només el nostre problema nacional i voler ignorar la gran transformació que sofreix el món fóra adoptar una postura que ens fa pensar en l'estruç.

La tendència a la formació de grans grups supranacionals ens interessa perquè si aquests grups es formen, cal que ens hi integrem nacionalment. La Renaixença pretenia el reagrupament nacional dels Països de Llengua Catalana, però la política la va desfigurar i es va arribar a un moment en què molts catalans van creure que el problema de la llibertat de Catalunya es reduïa a alliberar de l'opressió espanyola les quatre províncies del Principat — divisió artificiosa de l'administració espanyola —, oblidant que amb això els mateixos catalans tendien a trossejar la nostra nació, si es separava el destí del Principat del de València i les Illes. Avui es torna feliçment a aquella aspiració d'unitat de la Renaixença, que per a nosaltres ha de ser el primer pas per a integrar-nos als agrupaments internacionals o supranacionals que es perfilen en un futur que sembla pròxim, puix que desitgem anar-hi amb característiques pròpies. I, d'acord amb el que hem dit en el paràgraf anterior, en un règim de llibertat no solament nacional sinó individual.

* Francisco Elías de Tejada. *Las doctrinas políticas en la Cataluña medieval*, Aymà, Editor, Barcelona, 1950.

MATEU ORFILA

PER GUMERSIND GOMILA

LA CIUTAT de Mahó, així com també els centres universitaris i científics de diferents països, han celebrat, aquest mes de març, el centenari de la mort del gran menorquí que fou al mateix temps un gran químic francès dels principis del segle passat, l'il·lustre doctor Orfila, mort a París el 12 de març del 1853.

Aquest gran home, que estava destinat a inventar una nova ciència, la toxicologia, que tindria a París una anomenada poques vegades assolida, que brillaria d'una manera enlluernadora tant en la seva càtedra de professor com en la magnificència dels salons luxosos de la Restauració francesa, nasqué a Mahó el 24 d'abril del 1787. Feia cinc anys que Menorca havia tornat a formar part de la corona d'Espanya, després de setanta dos anys de dominació anglesa i francesa.

Orfila era d'una família honorable del país. L'avi havia estat agricultor. Son pare tenia una botiga de queviures i robes, així com també un magatzem pel comerç i la navegació.

De set a tretze anys Mateu estudià amb els PP. Franciscans. Aprengué el francès i l'anglès amb un sacerdot exiliat de la Revolució francesa i un capellà irlandès. És l'any 1798 i Menorca torna a estar sota la dominació britànica. Son pare, qui volia que fos marí, li féu donar nocions de navegació i cosmografia. També estudia la música.

A quinze anys, en plena epopeia napoleònica en la Mediterrània, fa el seu primer i únic viatge com a aprenent de pilot en un bergantí que li fa visitar Alger, Tunis, Alexandria. Prop de Sicília estan a punt de naufragar i Orfila renunciarà a seguir la carrera de marí. Pocs dies després, en l'Estret de Messina, el vaixell és abordat per un corsari. Un membre de la tripulació agressora el coneix i li diu a l'orella: "No tinguis por, Orfila..." Era un paisà menorquí a qui el pare de Mateu havia fet un favor. Així varen poder tornar sans i salvats a Mahó.

L'almirall Lord Nelson dóna caça a Bonaparte en la Mediterrània i resideix sovint a Mahó en el lloc de Sant Antoni, algunes vegades amb la bella Lady Hamilton. En 1802, Menorca torna a formar part d'Espanya. Orfila té quinze anys.

Havent decidit de no ser marí, Mateu pren lliçons de matemàtiques, de física, d'història natural i de lògica amb el professor alemany Cock, qui, més tard, fou un dels fundadors de la Renaixença catalana. Com es pot veure, Mahó en aquell moment era una ciutat molt cosmopolita i la personalitat del jove Orfila bastant deslligada d'una qualitat nacional imposada. I la prova és la seva correspondència, en la qual, més tard, contava al seu pare les seves tresqueres per París i els seus èxits en la ciència, redactada en català.

*

Com sia que havia manifestat al seu pare el desig de ser metge, aquest l'envià a València perquè estudiés la medecina. Era en 1804; Orfila tenia divuit anys.

Per aquell temps la Universitat de València es trobava en el descrèdit. Orfila hi troba la instrucció força endarrerida, perduda encara en la boira de les *Dissertacions* i de les *Disputes* absolutament teòriques. Per por de ser suspesa, la Universitat organitza en 1805 una mena de torneig científic entre els alumnes de València i els d'altres universitats veïnes. Demostrant la senilitat de les doctrines professades per aquell temps, Orfila va vèncer els altres concurrents i guanyà el premi. És aleshores que es féu gravar la cèlebre placa que es veu encara a la Universitat: *Mateu Orfila victor.*

El treball del jove Orfila fou denunciat a la Inquisició. Aquell es defensa davant l'inquisidor i se'l deixa tranquil. Només que ell ja havia decidit seguir els seus estudis a Barcelona, on el trobarem poc després instal·lat a l'Hospital de la Santa Creu. Alguns anys més tard Orfila farà l'elogi d'aquella càtedra de Química afirmant que molt del que hi aprengué ho aplicà després a França en el seu lloc de degà de la Facultat de Medicina de París.

És a Barcelona també que sent la seva vocació per la música. Un dia escriurà una missa a tres veus que serà cantada a Santa Maria la Major de Roma, i, a París, canta amb la gran Barilli en els salons elegants.

Degut als seus dons excepcionals, la Junta de Comerç de Barcelona acordà de donar-li una pensió de 1500 francs anuals, durant quatre anys, perquè anés a estudiar, dos a Madrid i dos a París, la química aplicada a les indústries i a les arts. Quan va arribar a Madrid, el professor estava absent i malalt; Orfila consultà la Junta de Barcelona, la qual l'autoritzà a cursar els quatre anys a París.

No cal pas oblidar que això passava l'any 1807, en plena epopeia napoleònica. Contràriament a allò que sovint s'ha cregut, molts són els intel·lectuals de Catalunya que tenen la vista girada a la França nova. Sembla que fou l'il·lustre professor Carbonell qui posà Orfila en la via del realisme.

*

A París, Orfila estudia la Botànica, la Mineralogia, la Química, la Cristal·lografia. Vauquelin l'admet al seu laboratori. Foucroy l'encarrega dels cursos de química animal. En el laboratori de M. Barral fa un curs de Química i Física. Quina sorpresa fou la seva en veure entre els auditors els savis Foucroy i Vauquelin!

Un any després, 1808, Espanya està en guerra amb França, i la Junta de Comerç de Barcelona trobant-se arruïnada, Orfila desisteix de seguir la seva carrera de metge. Les derrotes infligides a les tropes franceses a Espanya irriten Napoleó. Aquest fa arrestar tots els espanyols residents a París. Orfila és arrestat i el professor Vauquelin, en uniforme de membre de l'Institut de França, es presenta per a fer-lo alliberar.

Orfila dóna lliçons per a guanyar-se la vida. Aviat obrirà un *amfiteatre,* com s'estilava per aquell temps. Fa després cursos en una farmàcia del carrer Foin-Saint-Jacques; té quaranta alumnes. És en aquest modest laboratori que posa els fonaments d'una nova ciència, la Toxicologia, i el 27 de desembre del 1811 passa brillantment la seva tesi de doctorat.

Orfila, però, no oblida les raons per les quals es troba a París. Després de l'abdicació de Napoleó, en 1814, demana a la Junta de Comerç si està disposada a crear la càtedra que li havia promès. Malgrat que havia perdut la pensió i que el seu nom ja era prestigiós a França, Orfila estava disposat a complir la paraula. La Junta no pot fer res per manca de mitjans econòmics. En 1815, després de Waterloo, el primer ministre de Ferran VII[è] li ofereix el nomenament de professor de Química de Madrid. Orfila, que acabava de casar-se amb la filla del pintor Lasueur i ja era cèlebre pel seu *Tractat,* exigeix certes garanties: poder mantenir el seu prestigi i poder tenir mitjans de fer néixer una plèiade de químics que aixecarien el nivell científic d'Espanya. No havent obtingut satisfacció, Orfila no fou pas gens contrariat de restar a París. Per aquell temps ja havia publicat, als 23 anys, el seu *Traité des poisons ou Toxicologie générale,* origen d'una nova ciència, que li valgué la seva entrada a l'Acadèmia de Ciències i el seu nomenament de metge de Lluís XVIII[è].

Mateu Orfila es naturalitza francès. Tothom li obre les portes. L'any 1819 ocupa la càtedra de Medicina legal a la Sorbona. Els seus cursos són un triomf; una hora abans l'aula ja està ocupada i el professor entra enmig dels aplaudiments. Mai un èxit professional no ha igualat els del professor Orfila. En 1823 ocupa la càtedra de Química a la Sorbona. És la gran figura de la Restauració francesa. El seu físic, la seva elegància, la seva intel·ligència i també la seva bella veu de baríton el fan brillar en els salons parisencs. El marit de la Barilli li oferí 25 mil francs per any perquè cantés amb la seva companya al Teatre

Italià. La *diva* Catalini li féu també una proposició idèntica. L'il·lustre doctor va refusar amablement. En 1816, en plena glòria, féu, amb la seva esposa, un viatge a Menorca, on fou l'objecte de grans manifestacions de simpatia.

Després de la revolució burgesa del 1830, quan Lluís Felip ocupa el tron de França, Orfila conserva tot el seu prestigi. En 1831 se'l nomena degà de la Facultat. Com a administrador i degà de l'Escola funda el Museu Dupuytren, el Museu Anatòmic que porta el seu nom; en 1845 obre els pavellons de dissecció reconstruïts, crea un nou jardí botànic al Luxembourg, etc. És membre del Consell General dels Hospicis, del Consell d'Instrucció Pública, del Consell Municipal i del Consell General del Departament del Sena.

Orfila és envejat i té alguns enemics. Això no el desvia dels seus jutjaments sobre els afers de l'Estat i de la Justícia, on era sovint consultat. En el primer, porta la seva intel·ligència en el cas de la Duquessa de Berry, que en 1832 es subleva contra Lluís Felip. Dóna també el seu dictamen de toxicòleg en diferents processos d'emmetzinaments i en particular en els de Mercier, Bournier, Castaing i, sobretot, en el de Madame Lafarge, que ha esdevingut un tema de la literatura popular francesa. El seu enemic en aquest procés on el doctor Orfila va voler ser implacable, fou el químic i home polític Raspail. És sota la seva pressió que, a l'adveniment de la República del 1848, Orfila serà invitat a dimitir de degà de la Facultat de Medicina.

Malgrat la profunda tristesa que s'emparà d'ell, a la qual no pogué acostumar-se, Orfila conservà fins a la seva mort la càtedra a la Facultat. Quan el príncep Napoleó començà a imposar-se, Orfila féu la seva reaparició. En 1851 és elegit president de l'Acadèmia de Medicina de París.

Durant els darrers temps Orfila dedica 120 mil francs de la seva fortuna a fundar diversos premis i fundacions, les quals seria llarg d'enumerar.

Pres d'una greu malenconia, Mateu Orfila morí el 12 de març del 1853. La seva despulla reposa, junt amb la de la seva esposa i la del seu fill, al cementiri de Montparnasse.

Vet-ací, traçada molt ràpidament, la biografia d'un menorquí il·lustre que amb el suport del geni català i de la cultura francesa va obrir noves portes a la ciència mèdica universal.

Perpinyà, 1953

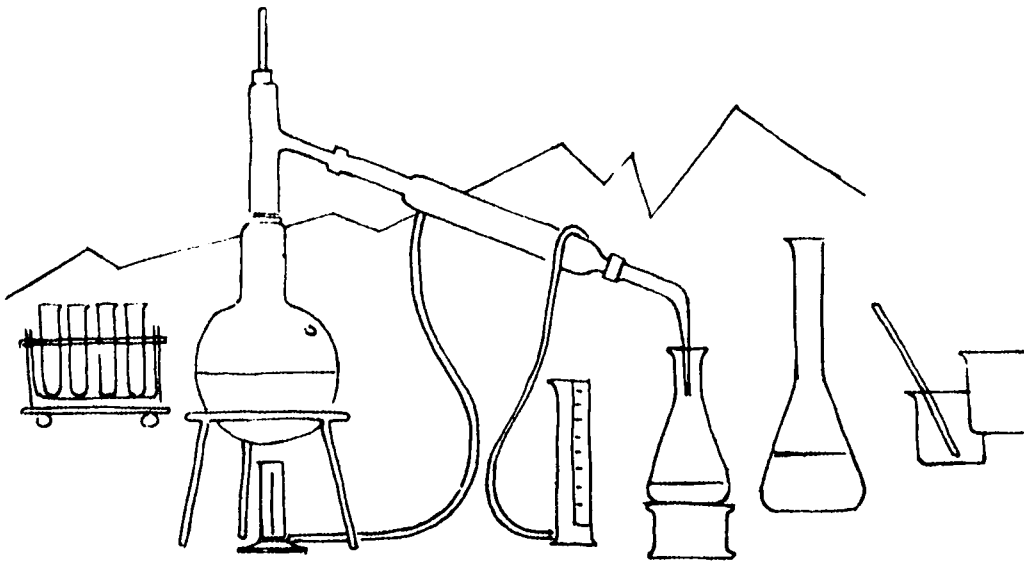

QUAN CLARA ES DESIL·LUSIONÀ

PER JOSEP IBORRA

ALS DOTZE ANYS Clara era un nena difícil, subtil, exquisita. Tenia uns ulls lluminosos, quasi daurats, i feia goig admirar el seu esguard ample i profund com una mar d'ones suaus: ella, però, quan parlava amb algú, aclucava tímidament les parpelles. Fina com una paraula, o com els vímets que creixen a la vora dels rius, recordava, un no sabia per què, l'aire quiet, el cel de les muntanyes i el so dolç d'un oboè. Vivia en el quart pis d'un edifici modern i li agradava aguaitar al balcó per contemplar, durant llargues estones, l'espectacle del carrer: la divertia veure la gent una mica aplatada, nana, i observar-ne la pul·lulació infatigable. Feia burla de tot amb una certa malícia, i la seua aparença era tranquila i alegre. No obstant, la cremava una secreta inquietud: la seua atenció, constantment desperta, tensa, pareixia esperar, esperar, esperar alguna cosa indefinida, vaga i deliciosa. En tornar del col·legi cap a casa, per exemple, un repetit estremiment l'afanyava. Després d'una ràpida besada a sa mare, recorria el pis, mirant pertot, com si necessitàs convèncer-se que res no hi havia canviat, millor dit, com desitjant que hi hagués canviat quelcom. ¿Des de quan feia això? Aquella aplicada vigilància de tots els dies se li havia convertit en costum, en vici. Mai no se li va ocórrer preguntar-se el perquè d'aquesta ansietat. La seua sang cantava així, i suposava obscurament que la vida hauria de ser un eco d'aqueixa melodia encantadora. Si sa mare venia del carrer, no podia resistir la temptació d'escorcollar-li la bossa: sempre en treia les mateixes coses — un petit portamonedes, un mocador blanc, de seda, una polvorera esmaltada, una barreta de roig per als llavis, a vegades algun prospecte o una estampa. Cap sorpresa! A pesar de tot, Clara es complaïa aspirant el perfum de la bossa i escoltant després el sorollet sec que feia en tancar-la. Resultava açò tan familiar per a ella! Era un dèbil consol, un trist consol de no haver-hi trobat res... Tampoc son pare no s'escapava d'aquesta mania seua. Ell, coneixent-la, solia deixar en les seues butxaques uns quants caramels; quan se n'oblidava, Clara percebia en els dits una sensació freda, gris, al contacte dels folros bruts, i endevinava de sobte la fortor de tabac, de normalitat diària, que impregnava la tela... Esperar, esperar. Darrera cada cantó d'aquella monotonia, ¿no s'amagava, en potència, un esdeveniment feliç? Calia eixir-li al davant, per si un cas. Un poquet de sort imprevista: això demanava. Quan trucaven a la porta, hi corria de pressa per avançar-se a la criada. Quina delícia, aquells segons, mentre que obria! Una persona desconeguda, una possible novetat, s'estava a la part de fora. Clara sentia una lleu agitació en els polsos. ¿No era precisament en aquell moment quan una part del món exterior, d'aquell món estrany, multiforme, meravellós, penetraria en el petit món de sa casa? A vegades el visitant era alguna de les seues ties, o la portera, o algun amic. Rarament succeïa que es trobàs amb un desconegut. Aleshores, ella el mirava atentament, buscava allò d'extraordinari que li atribuïa. El desconegut se n'entrava al despatx amb el pare o marxava de seguida. Clara l'espiava des d'un recó del vestíbul. No, no: tampoc no era *aquest* el qui ella esperava. Però, qui ho era, en realitat? Ningú; la veritat és que ningú; ningú en concret almenys. Perquè Clara no tenia imaginació, o no volia usar d'ella. El seu esperit àvid de coses belles i agradables ho esperava tot de la vida. I aquest *tot* era imprecís, sense contorn ni fórmula. Diríeu que la seua esperança era una esperança buida, que l'atzar havia d'encarregar-se d'omplir amb peripècies excitants. La millor part dels seus somnis procedia d'aquesta mateixa buidor, de la pàgina en blanc que

Il·lustració de JOAN GIMENEZ GIMENEZ

hi havia al final, sobre la qual cabien infinites possibilitats. Per això no es sentia mai defraudada, i tornava a esperar. Encara no havia arribat el seu torn! Encara no havia pogut entreveure la figura d'allò que, per fi, hauria de respondre al seu anhel.

Un dia, però, sonà el timbre, i va córrer, com sempre, a obrir. Un jove saludà cortesament. Duia a la mà un sobre blau.

— La senyoreta Clara Roís?

A Clara se li afluixaren les cames. Ja!

— Sí, sí — digué apressadament.

Clara Roís era ella; a la mamà, li deien Clara Vendrell.

— Gràcies!

Va rebre el sobre admirada, una mica atordida. Quan tancà la porta no sabia on ficar-se. Va respirar amb totes les seues forces per asserenar-se. Sa mare preguntà des de dins:

— Qui era?

— Ningú.

— Com ningú, xica?

Clara amagà el sobre sota el coixí del sofà, mentre que pensava què contestar. I per què no la veritat? Però explicà que havia vingut la portera; els avisava que s'havien deixat encès el llum de l'escala la nit anterior... Clara tornà de seguida per la carta. No podia creure que fos per a ella. "Per a mi? Com pot ser per a mi?" Va llegir l'adreça novament. No hi havia dubte. "Clara Roís." Una tendresa sobtada se li transparentava als ulls, i el cor se li quedà fràgil i botador. ¿Qui li hauria escrit, qui s'havia recordat d'ella? ¿Quin camí començava darrera la funda blava d'aquella carta? Commoguda d'agraïment, de felicitat, hauria estat capaç de sacrificar-se, a l'instant, per no-res, per qualsevol, àdhuc per una cuca o una granota o una libèl·lula. Tenia la impressió que estava creixent en només uns segons, que tot era molt bell. Buscà un lloc on ningú no la molestàs, però no en trobava cap prou segur i solitari. La casa se li féu petita. La veu de la mamà, que la cridava a dinar, ho va decidir. Obriria el sobre després, a la nit. I el guardà dins d'un llibre.

Aquella tarda de col·legi li va semblar dolorosament llarga. No va poder atendre les explicacions de la monja. El seu secret la tenia absorbida. Unes onades de joia la feien esborronar. Una carta per a ella! Quan del col·legi li enviaven alguna cosa sempre s'adreçaven a son pare. Ell sí que rebia moltes cartes! Però Clara cap. I rebre'n una significava quasi un miracle en el seu món petit i delicat. I això que encara no sabia quin era el contingut!

Quan la campana senyalà l'hora de l'eixida, Clara se n'anà directament a casa, accelerant el pas i desprenent-se de les seues companyes. Hauria corregut i tot, de tantes ganes d'arribar que la posseïen; però en ella les emocions no trencaven mai el net perfil de la seua harmonia. Sopà de seguida; digué que tenia son i es retirà a la seua cambra. Aleshores va treure el sobre. El sospesà, el féu girar entre els seus dits, prolongant aquell moment de la imminència. Per fi, amb unes tisores — les de cosir, de plata, mig de joguina — retallà un dels costats del sobre. Hi buscà tremolosament... Estava buit! Buit! Si hagués trencat la vaixella bona tota sencera no hauria quedat tan consternada. L'estupor se li havia apoderat de la llengua, deixant-li un gust insospitat, de fruita verda. ¿Com era possible que *allò* li passàs a ella, precisament a ella? Esgarrà el sobre per comprovar-ho bé. No hi havia res. Ni tampoc no havia caigut res a terra. Res, res, res... Unes llàgrimes directes li davallaren fins a la comisura dels llavis. Res, res, res... Anà despullant-se lentament. Va sentir fred. Les parets de la cambra — ho descobria aleshores — semblaven pàl·lides i desconsoladores. El somriure de la Mare de Déu del capçal apareixia una mica reticent. ¿A qui, a què acudir en aquella ocasió? Era com si una garba de blat, densa i ordenada, hagués perdut el vencill i s'escampàs de manera irremissible. Per primera vegada es va veure separada de les coses i de les persones, estranyament allunyada d'elles, sola. Ja en el llit va apagar el llum. L'obscuritat, al mateix temps que la protegia com un aïllant, la féu reconcentrar-se més dins de si, fins a creure que només ella existia en el món. Només ella

i la seua decepció. "¿Serà una broma de les meues amigues? ¿O és que qui m'ha escrit s'ha oblidat de ficar la carta dins del sobre? Si és així, tornarà a escriure'm." Però tampoc no hi havia el nom del remitent.

L'endemà, en marxar al col·legi, notà que alguna cosa imperceptible havia canviat al seu entorn, alguna cosa molt lleugera. Es diria que la llum del sol havia perdut el seu to natural, o que la gent i els cotxes no es movien de la manera de sempre. Un ritme nou, desconegut per a ella, semblava coordinar les coses.

Va esperar debades durant molts dies. No arribà res que la pogués alleujar. Mentrestant, en el seu cor maduraven la melangia i l'amargor. Si veiés el xicot que li portà el sobre! La informaria, perquè ell en deuria estar assabentat. O potser no... Clara va intuir que la vida seria això: els sobres buits, la nit sense son, l'espera prèviament decebuda, les coses amb un color distint a cada minut... I ja no la feia córrer el so insistent del timbre, ni buscà en les butxaques de son pare, ni entrà més en casa pensant trobar-hi alguna sorpresa. I anà fent-se dona.

NUA

Ben nua avui t'he somniat,
com el polsim d'onada blanca;
llum platejada, sol de maig,
com una fulla, com la branca.

Les teves mans, les teves mans,
com dos estels amanyagant-se;
ton pit bressant-se dins el mar
d'una cançó, d'una esperança.

El cel delint-se per ser teu,
tu tremolosa com l'oratge;
la lira verga dels teus rulls
tota tremint com una dansa.

ENRIC SERRA

TANCAR D' ULLS

En un lleu i romàntic tancar d'ulls;
en un colp insensible del desfici,
has desfet el més sòlid edifici
del teu viure, bastit a pes d'antulls;

i els policroms cristalls dels somnis rulls
i les reixes de randa del caprici,
es recruixen als peus del breu inici
de la vida que incautament esculls.

Si has llençat el pudor i la decència
amb mudesa de sorda indiferència,
al més rònec, teranyinós abim;

¿deixarà l'absolut orgull de dona
que el teu cos, de bellesa sana i bona,
esdevinga, no pols, sinó tarquim?

VICENT CASP VERGER

IMPACIÈNCIA

PER

VICENÇ RIERA LLORCA

LA CHABELA, tota riallera, amb les mans suspenses sobre la màquina d'escriure, guaita la Irene, que està parlant per telèfon, excitada, amb els ulls espurnejants, els llavis somrients i la mà que té lliure jugant nerviosament amb un llapis. La conversa ha estat ràpida. La Irene ha preguntat a quina hora li durien el vestit a casa i, passats uns segons, ha exclamat:

— Ja l'han dut?

Dóna les gràcies, penja l'auricular i es tira sobre la seva amiga; l'agafa pels muscles i la sacseja amb fúria, sense fer cas de les seves protestes; després s'inclina i la besa. Tot això dient a mitja veu, repetidament:

— Ja és a casa! Ja és a casa!

I proposa a la Chabela que a l'hora del lonx facin una escapada fins a casa seva per veure el vestit. Disposen de tres quarts d'hora per a menjar i tenen el costum d'empassar-se a correcuita un refrigeri lleuger en un petit restaurant que hi ha a la planta baixa del Prado i anar després a badar una estona — només uns minuts, abans de reprendre la feina — davant dels aparadors de l'Avenida Juárez. Avui a la una agafaran un taxi, es faran dur a casa la Irene, es miraran el vestit, menjaran uns sandvitxos i tornaran de seguida a l'oficina.

La Irene parla en veu baixa perquè el gerent, que té el seu despatx al costat del de les secretàries, no la senti. La Chabela pensa que potser valdria més esperar a plegar a quarts de sis i no fer aquell viatge tan precipitat a casa de la seva amiga, però la domina la curiositat i se li ha contagiat l'excitació de la Irene. Sí, sortiran a la una en punt...

— No podria esperar fins a la tarda — explica la Irene.

I després de dir això intenta continuar la feina, però està nerviosa i s'equivoca. Treu el full de la màquina, l'esquinça i en posa un altre. A penes ha escrit tres ratlles, l'ha de treure, també, i després de fer-ne una bola entre els seus dits, el llença a la paperera. Quan ha fet malbé quatre fulls, s'aixeca d'una revolada i diu:

— Mira, Chabela, no tinc paciència per a esperar fins a la una... Perdona'm. Tornaré de seguida. I en lloc d'acompanyar-me a la una, vindràs a la tarda.

La Chabela riu, divertida per l'atordiment de la seva companya, que entra resoludament al despatx del gerent i en surt un moment després.

— Què li has dit?

La Irene s'arronça d'espatlles.

— No li he donat cap pretext; només li he dit que necessitava sortir. Adéu. Vaig i vinc. A l'hora del lonx seré ací.

Agafa la cartera i els guants, encimats a l'arxivador, i se'n va. Així que ha tancat la porta darrera seu, l'entreobre, treu el cap i diu:

— Si em telefona el Rafael, digues-li que he hagut de sortir per a una feina; que em torni a trucar a tres quarts d'una. No li diguis res del vestit. Li ho vull dir jo...

— Ves-te'n tranquil·la; no li ho diré.

La Irene torna a tancar i travessa les oficines. Alguns empleats aixequen la vista i la guaiten, un xic sorpresos de veure-la marxar tan de pressa. Ella somriu a tothom. El mosso, aquell minyó abestiat que diuen que la vol, seu al costat de la porta, endormiscat. En sentir les seves passes es redreça, la mira amb els seus ulls somnolents i s'aixeca per obrir-li la vidriera que dóna al passadís.

La Irene diu:

— Gràcies.

I surt al passadís i es planta davant la porta de l'ascensor, després de pitjar el botó. Com que li sembla que triguen, s'impacienta i torna a pitjar el botó diverses vegades, nerviosament. A la fi s'encén el llum vermell, se sent el soroll de l'ascensor que s'atura, i s'obre la porta. En baixar, l'ascensor es para a cada pis a recollir altra gent i la Irene s'enfureix i ha de dominar les seves ganes de protestar.

Quan a la fi arriben a la planta baixa es precipita cap al carrer, atura un taxi i, sense entretenir-se a regatejar per fixar preu, es fica dintre el cotxe i dóna l'adreça de casa seva.

*

Demà a la tarda anirà amb el Rafael al Puerto de Liverpool a triar la roba per a les cortines... Manquen, encara, les cortines, els llums i alguns estris de cuina. Després d'escollir la roba per a les cortines, hauran d'anar a la casa a rebre els mobles. Fa una estona ha quedat amb el Massaguer, per telèfon, que a les cinc els tindran a casa. Deixaran, doncs, la compra dels llums per a la setmana que ve. A la tarda, en plegar, quan veurà el Rafael — si abans no parlen per telèfon — li preguntarà si ja ha demanat la inspecció de la instal·lació elèctrica. Cal demanar-la aviat, perquè sempre es triguen uns dies a aconseguir el corrent. Queden encara algunes coses a fer, però el que més l'havia inquietada havia estat arreglar la documentació. I no pas perquè sigui gaire complicada, sinó perquè el Rafael no tenia els seus papers en regla i ha costat temps i diners posar-los-hi. Sembla que el Rafael ha estat un xic descurat en aquesta qüestió dels seus documents; ja fa nou anys que és a Mèxic i no s'havia amoïnat gota, des que hi havia posat els peus, per la seva situació legal. Diu que no sabia que hagués de fer res... Ara ha hagut de pagar diverses penyores i esperar setmanes i setmanes, a causa d'uns tràmits entretinguts, per a tenir-ho tot llest. Si no hagués estat això ja faria dies que serien casats. Hi ha hagut moments en què la Irene ha cregut que tanmateix els funcionaris tenien ganes de molestar... Sortosament, ja tots els papers estan arreglats i són al jutjat.

La Irene es riu de la por que durant uns dies va tenir de presentar el Rafael a la seva mare. No perquè se sentís cohibida per haver-li de dir que tenia un pretendent, puix que el tracte entre ella i la seva mare no ha estat mai massa rígid; es tracten més com dues amigues que com mare i filla, i en el respecte que li té no es barreja gens de temor; però la seva mare li havia espantat els altres pretendents que havia tingut abans. Per què? Mai no li ho ha volgut dir. És clar que no valien el que val el Rafael i ara està contenta que la mare els espantés, però quan els va conèixer i quan la van deixar, no li semblaven pas menyspreables. Segurament no la van interessar com el Rafael, perquè es va blegar submisament a la voluntat de la mare, i potser ara, si la mare s'hagués oposat als seus amors amb el Rafael, s'hauria rebel·lat. Per sort, el Rafael va ser acollit amb simpatia des del primer moment, i la Irene, esvaïda la seva inquietud, va sentir recança per haver trigat tant a dur el Rafael a casa. Des d'aleshores la Irene és feliç. I espera ser-ho més. No s'ho confessa a ella mateixa, però quan el Rafael va començar a fer-li l'amor, en el fons de la seva consciència germinava ja la por de quedar-se immaridada. Ha estat justament passats els vint anys que ha conegut el millor de tots els seus preten-

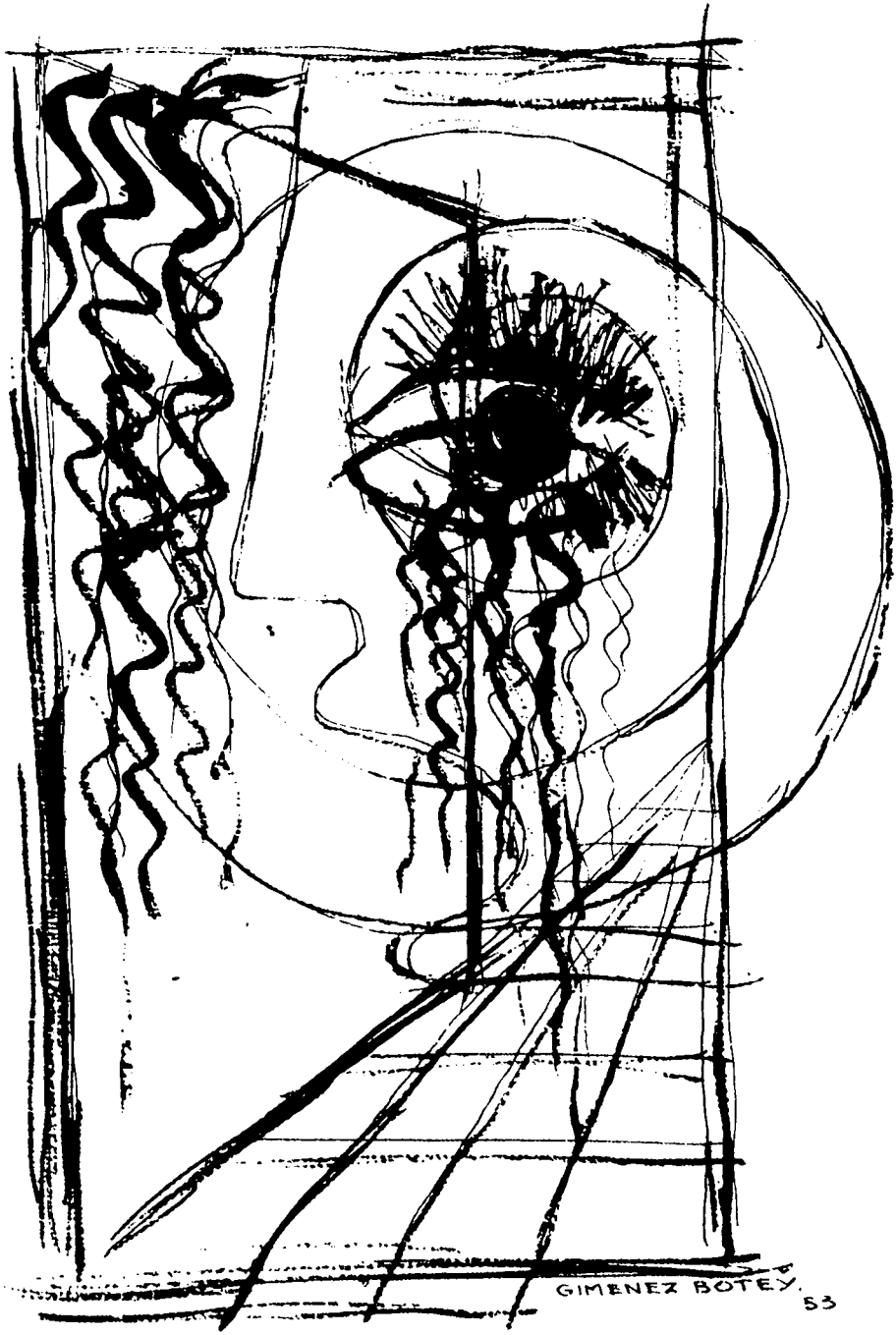

Il·lustració de GIMENEZ BOTEY

dents: ben plantat, agradable, treballador...; es guanya bé la vida...; i, sobretot, l'estima. Cap dels altres xicots no li havia donat la impressió d'estimar-la com el Rafael. S'hi sent tan compenetrada, que ja no sap si realment s'avenen o si ella ha perdut la voluntat i no vol sinó el que vol el Rafael. Potser ara, quan ella serà casada, la mare es decidirà a casar-se, també. La Irene creu que la seva mare s'ha mantingut vídua per no donar-li un padrastre. Alguns amics que en diverses èpoques han estat visitants assidus de la casa eren, ben segur, enamorats de la mare, la qual els allunyava així que manifestaven les seves intencions. A la Irene, gairebé tots li semblaven vells, però probablement no ho eren tant com ho semblaven als seus ulls de noia. La mare té ara trenta-set anys. Ningú no li'n suposaria més de trenta. Fa goig, encara. A la Irene li sap greu deixar-la sola a la vella casa, on viu des que es va casar, on li va néixer la filla i on va morir el marit. Potser perquè li sap greu deixar-la sola li agradaria que es casés, també.

*

El cotxe s'atura davant de casa seva. Paga, baixa i es fica a la casa. Mentre puja l'escala corrents, prepara nerviosament les claus del pis. Arriba al tercer replà esbufegant, obre la porta i entra. Dóna un cop d'ull a la cuina i no hi veu la minyona. Deu ser a la plaça. No sent soroll al pis i recorda que quan desdejunaven la seva mare li ha dit que aquell matí aniria a visitar la senyora Ramírez, una amiga seva que viu a Narvarte.

Va de dret a la seva cambra i queda embaladida davant del seu vestit de núvia, estès sobre el llit. És un vestit de glacé negre, d'escot quadrat i mànegues bufades i cenyides arran dels colzes. La Irene l'agafa per les espatlles i se'l mira, primer pel davant i després pel darrera, on té un recollit del qual parteixen uns godets, que donen amplada al baix de la faldilla. Es planta davant del mirall i s'hi guaita, aguantat el vestit enlaire, davant seu...

No pot resistir la temptació de posar-se'l. Quan se l'ha posat es mira altre cop al mirall; s'arregla l'escot i les mànegues; es tomba per veure el darrera i somriu, satisfeta, en veure els godets que cauen graciosament. És un vestit de línies senzilles, però elegant...

Sent alguna remor a l'altre extrem de la casa, on dorm la seva mare. No deu haver sortit, com creia. Té, li ensenyarà el vestit posat! A veure què li sembla. Li donarà una sorpresa, perquè segurament no l'ha sentida entrar i no sap que sigui a casa. S'allisa el vestit a la cintura, es posa bé uns godets, s'arregla maquinalment el pentinat i se'n va cap a la peça de la seva mare. Quan és a tocar la porta sent un gemec i s'esglaia. Què li deu passar? No es deu trobar bé... Obre la porta d'una revolada.

— Mama!

El crit de la Irene expressa, alhora, sorpresa, horror, fàstic i dolor... Acaba com el crit d'una bèstia ferida.

La noia se'n torna tambal·lejant-se cap a la seva cambra, però no hi arriba. Al passadís es desploma i cau bocaterrosa sobre les rajoles, on queda plorant silenciosament. De tant en tant un sanglot sacseja el seu cos.

Quan el Rafael va per sortir, la veu allí estirada i queda un moment indecís; només un moment. De seguida obre la porta sense fer soroll i s'esmuny enfora.

La mare, asseguda davant del seu tocador, es pentina lentament, rumiant què ha de fer.

CAMI ADUST...

Ès un camí fred, polaines de gebre,
flor de neu i pols trencada,
llavi sec,
fi començada, anhel desdibuixat.
Ès un camí...

Ès un camí adust, amb petjades gegantines
i olors esvaïdes.
Cansada aresta, joia de fang,
de braços nus, de braços morts,
amb dits de plor, pell d'angoixa.

Ès un camí amb plors d'infant,
muntanyes de crepuscle,
camí sense ponts i voreres,
camí fred,
roges les petges.

(Plor d'infant en el camí,
plor que estranya el pit de mare;
sec, desesperat...)

Un camí de fusell,
amb solcs de bala, mirall de baionetes.
Un camí d'ais i plors i desventures,
sagnant, florit de roses fosques
i estrelles de verí.

Solcs... campanes...
Riu i crepuscle,
fill de l'infinit i de la fi.
Camí, oh, camí! Nu com el plor,
llarg com el fusell, pla com la daga.

Oh, camí! Foll i aspre com bufetada.
Missatger paralític
i cega cavalcadura.
Rem, solc i fona...
Llaç i dogal...

(Camí adust... Camí de gebre...)

MARTÍ SOLER-VINYES

SOMNI DELS ULLS D'EULÀLIA

Per VÍCTOR ALBA

He somniat que era un parell d'ulls. Simplement això: un parell d'ulls, sense cos, sense parpelles tan sols. Uns ulls i prou. Miraven i no res més.

I aquests ulls que jo era han vist un home adormit no sé on. I aquest home era jo. L'home jeia, respirava acompassadament, somreia dormint. I els ulls se m'han enterbolit de tendresa.

I aquests ulls que jo era han vist un home que anava pel carrer. I l'home era jo. Passava prop d'un grup de marrecs que jugaven a futbol amb una pilota de draps, i sentia temptacions d'afegir-me a un dels equips d'espellifats.

I aquests ulls que jo era han vist un home assegut en una cambra fosca. I l'home era jo. Té un llibre damunt dels genolls. Mira entorn, en la negror, temorenc de les remors. Té por.

I aquests ulls que jo era han vist un home enmig d'un aldarull, ventant cops de puny. I un home que donava, al cafè, la seva darrera moneda de propina una propina tan esplèndida que el cambrer restava esbalaït —. I un home que escrivia una carta amb posat d'inspiració, com si fos el model d'un quadre romàntic. I un home que oferia el seu lloc de l'autobús a una dona de cabells grisos i cara de tafanera. I un home que anava badoquejant pel carrer, i s'aturava a contemplar com uns obrers soldaven, enmig d'uns focs artificials d'espurnes, les vies del tramvia. I un home que discutia amb èxit, voltat d'un grup d'oients admirats. I un home que parlava amb una noia, i en els ulls de la noia una flameta d'enveja...

I l'home sempre era jo.

Però en despertar m'he adonat que jo era un parell d'ulls. Uns ulls de ninetes verdes amb taques grises al voltants de l'iris, i unes lleugeres vetes vermelles al llindar del blanc amb els parpres. Els ulls d'Eulàlia.

M'ha tret la son pensar que Eulàlia podia estimar-me per allò que jo no era o per allò que procurava amagar-me a mi mateix.

Il·lustració de GIMENEZ BOTEY

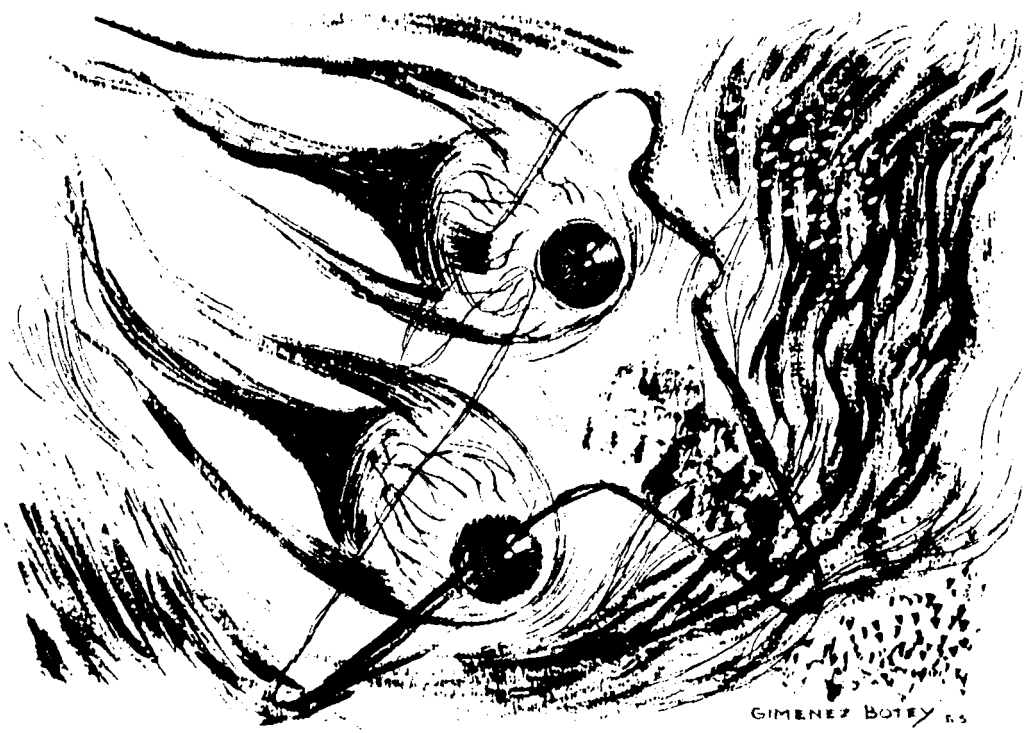

UN DESIG SATISFET?

PER ELVIRA ELIAS

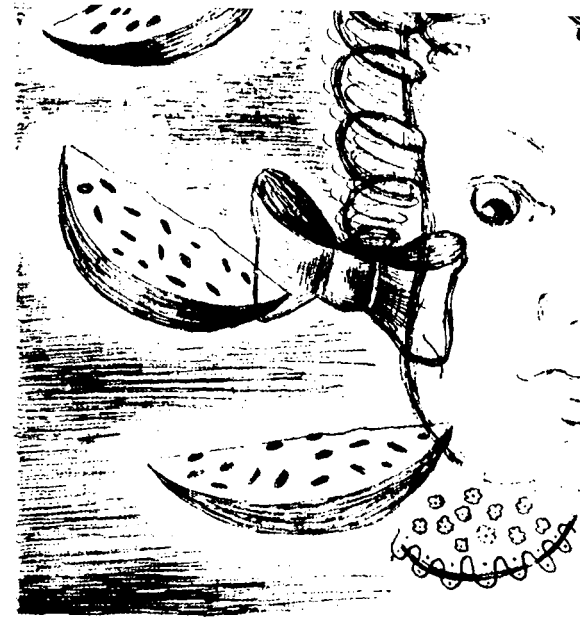

PER ANAR a la Calzada de la Viga, l'autobús passa per la Calzada de Baja California, avinguda trencada per una placeta. En entrar en aquesta, he vist, a l'altra banda, una parada de flors, amb una gran varietat de colors. El camió ha donat la volta i s'ha aturat justament davant de la parada i m'he adonat que m'havia confós; es tractava d'una taula amb un exprimidor de fruites i unes galledes amb gel i molts gots, els quals un home vestit de blanc, descalç i cobert amb el barret de palma, omple de sucs grocs, ataronjats, blancs i vermells... Al costat d'aquesta taula, i formant amb ella un angle, hi ha una altra gran taula plena de paneres amb figues de moro d'un verd clar i brillant, prunes vermelles com el vestit d'un cardenal, tomàquets rodons, madurs, d'un vermell més viu; melons de color groc canari en un munt, al cim del qual n'hi ha alguns encetats; pomes vermelles i pomes grogues; papaies bonyegudes, algunes d'elles tallades artísticament amb punxes; pinyes, i un gran munt de síndries, d'un verd majestuós de fulla ni tendra ni vella, atractiu com una dona de trenta anys. A sobre de la pila n'hi havia algunes de partides pel mig, mostrant la seva polpa vermella, d'un vermell intens al mig i gradualment més clara cap a la pell. Era tot això el que de lluny havia pres per flors. En adonar-me de les síndries, he quedat bocabadada i he tingut intenció de baixar, però en aquell moment el guàrdia del trànsit ha xiulat per donar pas a l'autobús i aquest ha reprès la marxa. A mesura que m'allunyava de la parada, aquells colors s'anaven esvaint, menys el vermell i el verd de les síndries, que he distingit una bona estona.

He recordat amb enyorament la Porta de la Pau. Quan era menuda, els dijous, a casa, ens feien dinar aviat i després de dormir la migdiada, a la tarda dues serventes ens duien, a mi i els tres germans més menuts, a la plaça de Medinaceli, amb un sopar-berenar. En aquell temps la plaça de Medinaceli estava voltada per una reixa, i a la porta hi havia un guàrdia municipal. A dintre, les criatures quedaven guardades del perill dels quatre cotxes que circulaven per allí. Hi anàvem a peu i en passar per la Porta de la Pau ens aturàvem sempre davant d'una taula on hi havia, ben arrenglerades, unes tallades de síndria subjectes en uns claus que, des de sota, travessaven la taula. Les venien a cinc cèntims. Recordo uns rètols, escrits matusserament, que, amb poques variants en el text i en la grafia, deien: *por sinco sentimos se come se bebe i se laba la cara.*

Tant si anava amb la mama com si anava amb les minyones, m'aferrava a la taula i demanava una tallada que mai no vaig aconseguir. Tractaven de treure'm d'allí i, si no cedia de bon grat, em pegaven un cop als dits; jo enretirava les mans de la taula i se n'aprofitaven ràpidament per agafar-me i allunyar-me del lloc. Era inútil que demanés aquelles tallades. "Demà

us en faré portar una de ben grossa. Aquestes estan plenes de mosques", deia la mama. Jo replicava: "No són mosques, mama, són llavors." Jo sabia molt bé que eren llavors, perquè justament eren les llavors el que més desitjava per tal de poder fer com aquells trinxeraires que donaven una mossegada a la síndria i de seguida, bufant fort, llançaven les llavors contra un cartó que es jugaven i que tenien posat al graó més alt del peu del monument a Colom. Guanyava el qui tocava el cartó amb més llavors.

Il·lustracions de RAMON TARRAGÓ

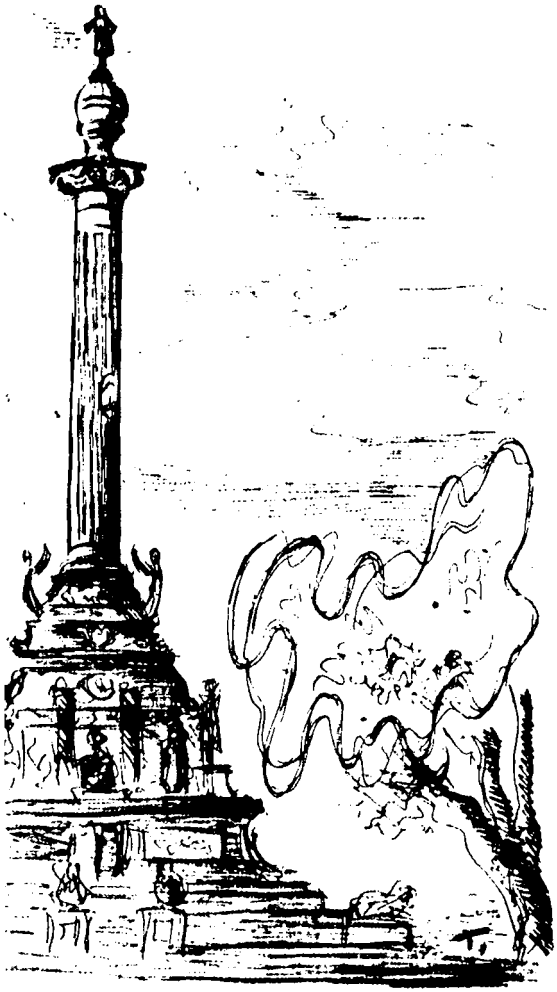

A nosaltres ja ens compraven una síndria sencera, però no era pas el mateix, menjar-la després de dinar, asseguts a la taula, amb un plat al davant. Ens en donaven una tallada a cadascú, feta a bocins, i sense les llavors, que treien abans de servir-nos-la. Si entre la polpa ens en posàvem a la boca alguna que hi hagués quedat, ens havíem de tapar la boca discretament amb la mà i, sense fer soroll, llançar la llavor al plat. Un dia, quan ja tots teníem la tallada al plat i la mama, dreta, tallava a trossets les dels germans, jo vaig clavar una mossegada a la meva part i després de prendre per *blanc* l'esquena de la mama reflectida en un mirall que hi havia darrera d'ella, vaig llançar les llavors amb tota la meva força. La sang se'm va quedar glaçada. En lloc d'anar a parar contra el mirall, les llavors havien anat a parar totes contra la cara i el pit de la mama.

Sense dir ni una paraula, em van treure de taula i em van fer agenollar a terra, al costat de la mama, des d'on vaig mirar com als altres la fruita sucosa se'ls fonia a la boca. No vaig fer allò mai més, però me'n van quedar moltes ganes.

I aquest matí, a Mèxic, després d'una visita a la Calzada de la Viga — gens divertida, dit sigui de passada — en tornar a passar per la placeta, he baixat, he comprat una tallada de síndria i he provat de menjar-la. Era gruixuda, mal tallada i sense aquella gràcia de quart de lluna que tenien les de la Porta de la Pau; ni dolça ni sucosa. He recordat les de casa i m'ha semblat fada. La boca m'ha quedat plena de llavors que he llançat contra la pedra que havia triat per *blanc*. Ho he fet, però sense força ni gust. Em mancava la mar a un costat, la Rambla a l'altre i el monument a Colom i les Drassanes al darrera; i aquelles taules plenes de claus, amb la seva tallada cada un... I aquells trinxeraires i el carrer Ample, tan poc ample. Sense tot això, la síndria ha perdut tot atractiu. L'he deixada a terra i he agafat el primer autobús que ha passat i que m'ha dut a casa els Riera, a passar el diumenge i parlar de Barcelona. Fet i fet, potser és millor desitjar i esperar que tenir.

QUÈ ÉS LA LEPRA?

PEL DR. ANTONI PEYRÍ

(Continuació)

Vingué la Segona Guerra Mundial. Tot quedà desorganitzat. Les illes Filipines cauen en mans dels japonesos. El Director de Culion, el gran lepròleg Wade, fou fet presoner. Huizenga, lepròleg i missioner, mor en un camp de concentració a Xanghai. Tant solament Amèrica llatina pot i vol continuar la lluita antileprosa i s'organitza a Sao Paulo una reunió de lepròlegs brasilers i argentins.

La secció de biologia de l'Acadèmia de Ciències de New York organitzà una Conferència sobre la lepra l'any 1950. Mèxic organitzà a Guadalajara, el febrer del 1951, la Primera Reunió Mexicana de la Lepra, en la qual s'estudien a fons els problemes del país i hi ha perfecta unanimitat, entre gent entesa, del que caldria fer per combatre la lepra a Mèxic.

*

Fins ara he donat una relació, certament incompleta, de la vida científica i acadèmica d'aquests darrers anys, plena d'interès, pletòrica d'esdeveniments, que demostren com hi ha al món un equip d'homes bons, savis, treballadors, que cerquen mitigar un dolor humà i s'esforcen a investigar i a comunicar-se les seves troballes per tal que la humanitat es beneficiï dels seus petits o grans descobriments.

I, no hi ha dubte: la lepra no és el que era. Estem ja lluny del punt de partida inicial que podríem situar a l'any 1872, en el qual Armauer Hansen descobria el microbi de la lepra, anys abans que Robert Koch descobrís el de la tuberculosi. Després el camí recorregut és llarguíssim. Els estudis de Janselme l'any 1894, l'aplicació dels mètodes serològics de la sífilis a la lepra, els treballs del japonès Mitsuda el 1916, obren nous horitzons en el coneixement del mal. Per últim: fa dotze anys es troba un remei eficaç, les sulfones.

Avui en dia es coneix la lepra, se sap perfectament què és. Es domina l'endèmia. S'evita el contagi. Es consola, es millora, es cura el leprós. I aquesta tasca és un fruit científic que ha arrencat de la incultura un tabú, un fantasma fugisser que mantingué l'home en un estat de terror durant molts segles.

Digué Hutchinson que la lepra era malaltia pròpia de països poc civilitzats. Volia dir que els països d'alta civilització, amb els seus avanços i múltiples mitjans de lluita, han acabat amb la lepra. En canvi, en països endarrerits és impossible extingir-la i hi augmenta; i, a més, constitueixen potents reservoris de malalts i microbis d'on s'infecten països indemnes. I, a l'altre extrem, els salvatges no en tenen.

És curiós de remarcar, com deia abans, que els grans moviments humans de la cultura hagin transportat la lepra. I el cas segueix donant-se. Hi ha països salvatges, aïllats de la civilització, que no pateixen lepra. Encara és més: la temen, i aquest temor és una de les causes del seu voluntari aïllament, ja que han sentit a dir que els pot arribar aquesta malaltia si es deixen penetrar pels civilitzats. Quan vaig estar de lepròleg al Ministeri de Salubritat de Venezuela, a l'any 1939, vaig ser requerit pel Servei de Colonització d'indígenes per a comprovar, i desarrelar si calia, uns casos de lepra que hi havia a l'Orinoco mig i que amenaçaven els poblats indis propers, raó suficient per la qual es mantenien salvatges. Aquesta observació i comentari meu l'he vist més tard sustentat pel lepròleg Muir, basat en les seves observacions a la jungla de l'India.

Existeix, doncs, un mecanisme de transport de la malaltia: les guerres, la penetració de països verges, el comerç d'esclaus en gran escala. Afortunadament, algunes d'aquestes condicions ja no es donen. Si hi ha hagut a la leproseria de Carville, al Mississippi, nordamericans que van contraure la lepra el 1898 a la guerra de les Antilles, la possibilitat que la portin a la metròpoli els

que han lluitat darrerament a les illes del Sud-Pacífic, amb endèmia intensa algunes d'elles, és remota. Els temps són diferents.

I bé; l'única possibilitat de contraure la malaltia és el contagi directe, d'home a home. Recordem, però, que hi ha formes de lepra no contagioses. És que el contagi és fàcil? És que n'hi ha prou amb tocar un leprós, donar-li la mà, rebre un objecte d'un pacient per emmalaltir? De cap manera. Si el contagi fos fàcil, no serien tan extraordinàriament rars els casos de contagi del personal sà que presta assistència a les leproseries. Som molts el que no n'hem presenciat mai ni un sol cas.

Les condicions del contagi han estat estudiades a fons per observació i en treballs experimentals. També l'home s'ha prestat a les experiències i s'ha deixat inocular teixits i sang de leprosos. Els noms de Danielsen i Profeta que, juntament amb deixebles seus, s'inocularen per resoldre els seus dubtes sobre la contagiositat de la lepra mereixen l'admiració i el màxim respecte de la humanitat. Sabem que cal un contacte repetit. Que la brutícia afavoreix el contagi. Que els infants hi són propensos. Que els països d'índex climàtic baix són els més atacats. Que totes les races hi són igualment predisposades, tal com vaig comprovar-ho a Venezuela entre els blancs, negres, amerindis, mulats, mestissos i zambos que em tocà estudiar. Sabem que no és hereditària; millor dit, congènita; és a dir, que no passa de pares a fills. Sabem que no és fatal el contagi entre casats; al contrari, el percentatge de cònjuges que es transmeten el mal seria solament el deu per cent.

Si la lepra és poc contagiosa, si el contagi és evitable, a què ve l'horror a la lepra? A què ve mantenir l'estigma sobre un leprós que és molt menys perillós que un tísic amb els seus esputs, un tifòidic amb les seves dejeccions o un sifilític amb les seves llagues?

*

Parlem ara de l'isolament, mesura sanitària per a evitar el contagi i acabar amb les endèmies. En lepra, la seva utilitat s'ha demostrat ser molt minsa. La prova està en la història: les leproseries no han deturat l'endèmia. Des que Pedro López fundà la primera leproseria a Mèxic, no han deixat d'haver-hi leproseries ni leprosos. A Europa n'hi havien a centenars durant l'Edat Mitja. Ara que, tot i el fort que fou l'endèmia, ho hagués estat més encara.

Els leproconis han de ser un lloc modèlic d'educació sanitària, lloc de tractament correcte, de repòs moral que compensi l'aïllament, forçós si s'estima pertinent, per les formes de la malaltia, mentre duri la contagiositat.

Compleixen aquests requisits? La gran majoria, no.

Els mals tractes que sovint hi reben els malalts són la causa dels actes de violència i rebel·lió que sovintegen a les leproseries; i de la fuga dels malalts. A la de Maracaibo, Venezuela, situada en una illa, a dues milles de la ciutat del mateix nom, s'escapaven posant-se un cinturó de cocos buidats que els servien de flotadors fins que, nedant, arribaven a terra ferma. A la meva enquesta, quan la policia els atrapava, sobre els motius de la fuga, responien quasi sempre que era per manca de l'assistència a que ells, i jo, creien que tenien dret.

En fer-me càrrec de la direcció de la leproseria de Maracaibo, solament el 40.9 per cent dels malalts, dels 700 que hi havia, se sotmetien a tractament; als restants no se'ls veia el pèl. Feien el que els donava la gana. Recordo que hi havia una mena de curanderos, d'entre els propis malalts, que duien uns caixonets amb bènes brutes i una mena d'ungüents fets per ells mateixos amb sucs d'herbes i porqueries amb els quals deien que curaven les llagues dels seus companys. Un bon dia vaig decidir acabar amb aquesta irregularitat substituint els seus ungüents per una pomada preparada científicament, molt simple, que constava de tres components. Vet aquí que al cap de poc se'm van presentar els curanderos a protestar, dient que jo seria un gran metge, però que la meva pomada no tenia sinó tres ingredients; en canvi, la d'ells en tenia tretze. Va costar de convèncer els malalts que no tenien raó.

Era tal l'abandó en què vivien... El director d'Assistència social, en demanar-li jo

uns cabals per a utillar un petit laboratori desmantelat per tal d'estudiar i fer anàlisi als malalts, em contestà dient que em limités a prendre el pols, ja que a ell la ciència no l'interessava. Quant a l'administrador, em negà uns petits crèdits per a subscripció de revistes internacionals de leprologia dient-me que com que la lepra no es curava, no calien revistes.

Cal pensar, a més, en l'estat d'ànim dels malalts a les leproseries, d'on saben que molts d'ells no surten mai més si, com és freqüent, les ordinacions sanitàries no són correctes. Això els porta a moltes formes de psicosis, especialment depressives. De la mentalitat d'alguns malalts n'és un exemple el següent relat.

Un dia de guàrdia al leprocomi em van cridar d'urgència per a assistir un internat (per cert nascut a Mataró) que tenia una forta crisi dolorosa als nervis cubitals. En arribar al capçal del llit vaig dir-li:

— ¿Qué le pasa?

— A usted lo que me pasa no le interesa. Deme morfina.

— Déjeme ver si le hace falta.

— Que me hace falta lo sé yo. Usted ha venido aquí a calmar nuestros dolores. Deme morfina, le digo.

I com sigui que jo insistís a conèixer el seu estat, m'interrompé dient-me, exaltat, en un castellà venezolà:

— No se dilate, doctó. Vea cómo me ha dejado la lepra: sufriendo horriblemente, "mocho" (vol dir, mutilat), casi ciego, la nariz aplastada de un puñetazo en la cara que me pegó el Destino.

Després d'administrar-li un calmant, me'n vaig anar pensant que li sobraven motius per a estar desesperat. Al dia següent em veié en passar i em donà mil excuses. No feien falta.

*

A Catalunya hi ha lepra. Ningú no sap quants malalts hi ha.

Aquest desconeixement és degut a una sèrie de factors: primer, indiferència de la nostra gent pels problemes estatals, el que implica una manca de col·laboració amb les autoritats sanitàries; segon, impericia i negligència, fins l'any 1931, de les dites autoritats; tercer, desorientació en els plans sanitaris; quart, manca de legislació modernitzada, d'un caire exclusivament burocràtic; cinquè, temença dels metges d'enemistar-se amb els malalts i veïns dels pobles atacats en fer la denúncia dels casos i sensació de manca de benefici que els reportaria als pacients, i sisè, tendència del malalt a amagar la seva malaltia per por de les mesures coactives de la sanitat pública.

Durant el règim d'autonomia sanitària, ja tard, a finals del 1936, es va arribar a organitzar la Lluita Antileprosa. Abans no havia estat possible. Es creà una Direcció, s'organitzaren Centres de lluita en llocs adients, s'escollí un personal competent, es començà una enquesta rigorosa, es publicà

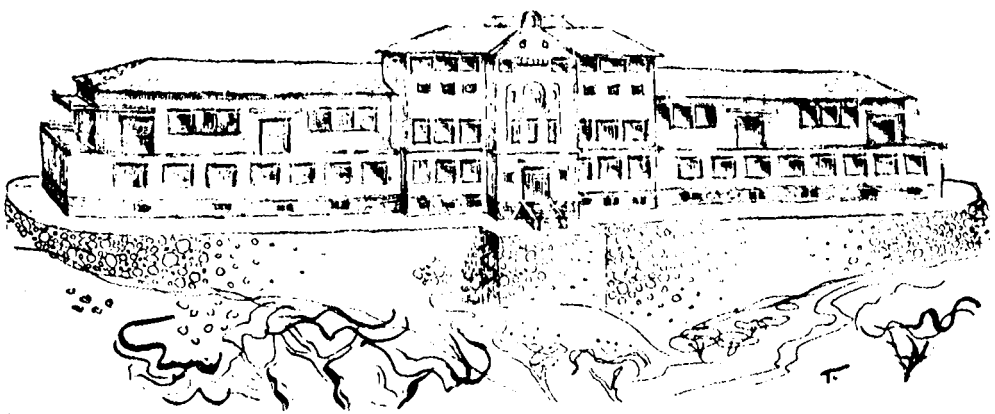

Sanatori Hansen, Barcelona. *Dibuix de RAMON TARRAGÓ*

un Decret amb les ordenacions del que seria la campanya antileprosa i les bases pressupostàries per al seu sosteniment.

Crèiem que a Catalunya hi havia uns dos-cents leprosos. Sabíem que la zona fortament infectada era la comarca del Baix Ebre i la del Montsià; i, en forma atenuada, la resta de les vegueries de Tortosa, Reus i Tarragona. Quedaven encara casos isolats per tot el litoral català.

La lepra a Catalunya era deguda: primer a l'existència d'un focus autòcton, el tortosí, perllongació de l'intens focus de la costa valenciana i que es va atenuant progressivament en tocar terres catalanes; segon, a un corrent d'immigració, incontrolada, de la mateixa zona valenciana i de Múrcia; i d'Andalusia i Galícia menys, per bé que també, atacades; tercer, encara que actualment de poca importància, a la immigració estrangera (d'Amèrica, etc.); quart, a que mai no s'havia dut a terme una campanya antileprosa seriosa.

Quan sortírem a l'exili s'estava a punt d'inaugurar un magnífic sanatori, amb 80 llits de cabuda, amb condicions òptimes d'instalació, funcionament i benestar, situat en una vall damunt Horta, de cara a la ciutat i al mar. Substituïa l'antiga i ròmega leproseria de Cân Masdeu. També havíem estudiat la solució del problema fundant una Colònia agrícola en un lloc proper al focus endèmic.

No sabem com han quedat ni com estan les coses. Si bé l'endèmia no és greu (no arribaria a l'u per mil dels habitants), no deixa de ser una vergonya passar, segons la frase d'Hutchinson abans esmentada, per ser el nostre un país poc civilitzat. Jo havia judicat que era qüestió d'uns vint anys el solucionar-ho. L'autonomia no va durar tant.

*

Els passos que ha donat la humanitat aquests darrers anys són de gegant. La vida col·lectiva ha pres un increment enorme. Els problemes socials com el de la lepra han passat a primer terme. Les autoritats sanitàries del món civilitzat s'han adonat de la seva missió i de les seves possibilitats.

A les laudables Juntes de l'antigor, sense coneixements, sense mitjans de lluita, només que amb bona voluntat, han seguit els actuals Patronats oficials i privats, entitats poderoses que hi aboquen tot el que cal. Les missions van a contrades pobres i abandonades, complint una tasca meritòria, digna de lloança. Els Centres d'Estudi i d'Investigació compten amb pressupostos que els permeten realitzar una tasca quotidiana, silenciosa, d'un èxit segur, no sempre, però, immediat i enlluernador.

Són ja poques les nacions que no tenen organitzada la lluita contra la lepra. En algunes és deficient, infructuosa i anacrònica i les autoritats s'entesten a prescindir del que estatueixen els congresos internacionals cada cinc anys.

Resumim:

Del mal inguarible, de l'estigma infamant, la lepra ha passat a ser una malaltia suportable, dominable, curable. El pànic a la lepra està de més.

Amb els actuals mitjans de combat, l'endèmia mundial podria extingir-se en termini breu.

La Societat ha esmenat la seva posició i conducta passada amb el lema: lluita contra la lepra, protecció al leprós.

Si alguns homes s'entossudeixen en la seva maldat i superstició, que cerquin un altre mot per a mensprear un ésser humà, perquè el de leprós se'ls està acabant.

Mèxic, febrer del 1953

UN HOMENATGE EXEMPLAR A PAU CASALS A MÈXIC

PER BALTASAR SAMPER

El Conservatori de Música, de Mèxic, el dia de la inauguració dels cursos d'enguany, dedicà a Pau Casals un magnífic acte d'homenatge que tota la premsa de la capital reportà i comentà copiosament. Moltes honors ha rebut Pau Casals durant la seva gloriosa vida i moltes en segueix rebent, però potser hom no troba sempre en aquestes ofrenes tan justa i tan ponderada i completa la nota que caracteritzà i donà un to singular a aquest homenatge mexicà: la perfecta comprensió, la plena consciència del significat que havia de tenir, expressada amb íntim fervor, amb passió — noble i encomanadissa passió — en el discurs amb què l'acte s'inicià, pronunciat pel professor Angel E. Salas.

Es just retre honors a Pau Casals per la seva significació en el món de la Música; ell és el més gran artista del nostre temps, i per bé que visqui confinat voluntàriament en el seu retir de Prada, amb la seva doble actuació en els Festivals anuals que s'han fet famosos prova amplament que pot conservar el ceptre que té a les seves mans. Es just, doncs, que reconeixent aquesta jerarquia hom li faci acatament. Es just, però no és tot el que cal. Per comprendre bé Pau Casals hom no ha d'oblidar que la seva grandesa artística es complementa amb la seva grandesa humana — i potser una cosa explica l'altra —. Bella és la vida artística de Casals, en ascensió contínua, plena de gestes que ens fan assistir al més sorprenent miracle de constant superació; però aquesta visió esplèndida s'il·lumina encara més intensament quan hom descobreix que tot recolza en les virtuts profundament arrelades en l'esperit de l'home exemplar i en el foc que crema dins el seu cor generós i nobilíssim.

Ens plau recordar aquí una frase feliç que resumeix aspectes inseparables en la vida de Pau Casals. Monsenyor Pinson, bisbe de Saint-Flour, presidí el primer Festival de Prada, celebrat l'any 1950, pronuncià un discurs d'inauguració del concert i, en acabar-lo, expressà la seva admiració a "l'artista i l'home que manté aquest culte frenètic, dolorós i tràgic alhora per la justícia i per la veritat".

Potser l'orador volia referir-se en aquell moment a l'actuació de Pau Casals durant els anys de la darrera guerra i a la posició que posteriorment adoptà; però el culte a la justícia i a la veritat l'ha practicat ell sempre. Era molt jove, encara estudiant, quan a Brussel·les es rebellava contra un mestre que el tractà injustament; i tot seguit es resignava també a perdre la pensió que li havia de permetre continuar els seus estudis a París, per no voler acceptar imposicions que li semblaven injustes i que contrariaven la seva vocació. Era també el culte a la justícia que el feia intervenir a favor dels altres artistes i trencar costums irregulars, com el d'admetre als assaigs generals públic que pagava l'entrada, sense que els artistes fossin remunerats per aquesta actuació, o bé quan es negava a tocar amb un director d'orquestra eixelebrat que s'havia permès un comentari groller a propòsit d'una composició reconeguda com una obra mestra. Per corregir també un estat de coses que ell sentia injust, organitzava a Barcelona l'Associació Obrera de Concerts i feia arribar, amb tota dignitat, la música a les classes humils; i en sentiments semblants s'inspirava quan ell, que tot ho tenia, s'obligava a donar graciosament lliçons a estudiants pobres, els pagava pensions i encara ficava diners en llurs butxaques. I així

Retrat del mestre Pau Casals, original de JOAN GIMENEZ GIMENEZ

podríem multiplicar, si calgués, els exemples que mostren una línia de conducta invariable. Anys enrera, quan l'artista, al cim de la seva glòria, feia vibrar d'emoció els auditoris de tot el món i rebia arreu les més afalagadores demostracions d'entusiasme i afecte, la seva manera de retre culte a la justícia no podia, certament, aparèixer com un sacrifici "dolorós i tràgic", però sí que ha pres aquest sentit des del moment en què Pau Casals ha volgut fer escoltar al món la seva protesta — rebel·lió de la dignitat humana, de la moralitat i dels principis més cars a tot esperit noble i pur, contra l'anomenat, amb cautela vergonyant, realisme — ; protesta expressada amb l'exemple commovedor dels seus renunciaments, de la seva abstenció i la seva reclusió, més eloqüent i impressionant, en l'atmosfera de serenor i austeritat que el presideix, que les més sorolloses proclames.

El professor Angel E. Salas coneix íntimament la vida de Pau Casals i per això sabé enfocar des dels angles més adients la figura del mestre per excel·lència. El seu discurs, ple d'observacions oportunes i abrandat d'entusiasme, acabà així: "Lleialtat, homenia i veritat, conceptes humans essencials en l'esperit del gran artista. Lleialtat en la seva vida, lleialtat envers la seva pàtria, lleialtat en tota la seva obra, lleialtat en el seu pensament, aquesta és la summa expressió de Pau Casals. Valentia en els seus actes, dignitat en el seu tocar, dignitat en la seva vida, dignitat en totes les seves accions, i, endemés, generositat absoluta."

"Mirant cap als Pireneus des d'un país bressol de llibertats, Pau Casals contempla els seus 76 anys. Mèxic, terra de llibertat; Mèxic, on hi ha hagut borrasques contra la llibertat que sols han servit per fer més clara i lluminosa la nova aurora, Mèxic també el contempla."

"Mestre Casals: una distància immensa ens separa en el mar; una distància que jo no podré recórrer, però que pot recórrer el vostre geni. Mestre Casals: a Amèrica, a Mèxic hi ha una terra on ha nascut Lázaro Cárdenas, una terra on ha viscut Madero, una terra on ha viscut Hidalgo, una terra on tothora estem buscant el sol de la dignitat i de la llibertat. A Mèxic, mestre Casals, us esperen els nostres cims, el

perfil imperial dels nostres volcans, la púrpura dels nostres crepuscles. Tot això us espera, mestre, perquè sabem que un dia vindreu a ensenyar-nos, com heu ensenyat al món, que hom arriba al Bé pel camí de la Bellesa."

És així, verament, com cal parlar de Pau Casals, car si és gran la seva gesta artística, no ho és menys el seu comportament heroic que ha restituït als mots lealtat, justícia, moralitat i dignitat llur significació autèntica.

*

La part musical de l'acte a què ens referim consistí en un recital que donà el jove violoncel·lista Lluís Garcia Renart, amb el qual col·laborà la pianista senyora Angelina Renart.

Després del parlament del professor Salas, que deixà l'ambient saturat d'entusiasme i de profunda admiració per Pau Casals, res no hauria estat més adient que l'actuació de Lluís Garcia Renart, que es trobava a Mèxic, on havia fet una curta estada de vacances i es disposava a retornar a Europa, on des de l'any passat està estudiant sota la direcció del mestre Casals. Sembla que per dret propi el jove artista havia de prendre al seu càrrec aquesta part de l'homenatge.

Abans de sortir cap a Europa, pel desembre del 1951, Lluís Garcia Renart s'havia fet conèixer aquí i tots els que escoltàvem les seves actuacions fèiem, sense por d'errar, els auguris més optimistes quant a les possibilitats que els seus dots musicals palesaven clarament. Fou, doncs, un goig ben legítim per a nosaltres veure que les nostres esperances eren encoratjades pel fet que el mestre Casals volgués prendre al seu càrrec la direcció dels estudis d'en Lluís i que el posés en mans del doctor Rudolf von Tobel, violoncel·lista i pedagog eminent que durant molts anys ha rebut els ensenyaments del mestre i que gaudeix de la seva plena confiança.

Rigor implacable i màxima exigència fou la primera consigna donada per Pau Casals a von Tobel en confiar-li el nou deixeble; calia posar a prova una vocació, mesurar exactament l'abast d'unes qualitats, i es comprèn que en aquest terreny Pau Casals no pot fer concessions. Així començà per al neòfit un any de noviciat duríssim, en el curs del qual li calgué renovar i intensificar cada dia els esforços per poder seguir el compàs que hom li marcava i acreditar els seus mercixements; tan bon rendiment, però, donà el seu afany, que abans d'acabar el curs pogué escoltar mots encoratjadors d'aprovació i de satisfacció del mestre Casals i pogué assistir a un curs d'interpretació que aquest donà a Suïssa, on es féu remarcar amb la seva actuació.

El programa del recital donat al Conservatori era de gran envergadura i ben a propòsit per fer apreciar els grans progressos aconseguits en la tècnica de l'instrument i en l'assimilació dels estils: Adagio de la toccata en do major, per a orgue, i una Suite per a violoncel sol, de J. S. Bach; una Sonata de Tessarini i composicions diverses de Mendelssohn, Fauré i Paul Müller. La puresa i intensitat del so, la precisió i netedat del mecanisme i molts encerts d'expressió i equilibri en el frasejar que poguérem admirar en la interpretació de totes aquestes obres són ja belles realitats que responen eloqüentment a les esperances d'ahir, i no cal sinó esperar que la maduresa — deïtat una mica esquerpa que no es deixa empaitar amb impaciències — acabi d'armar el nostre jove artista amb tots els atributs que en faran un elegit — n'estem segurs — al qual està reservada una gran missió.

Aspecte de la sala. En primer terme, el concertista Lluís Garcia Renart.

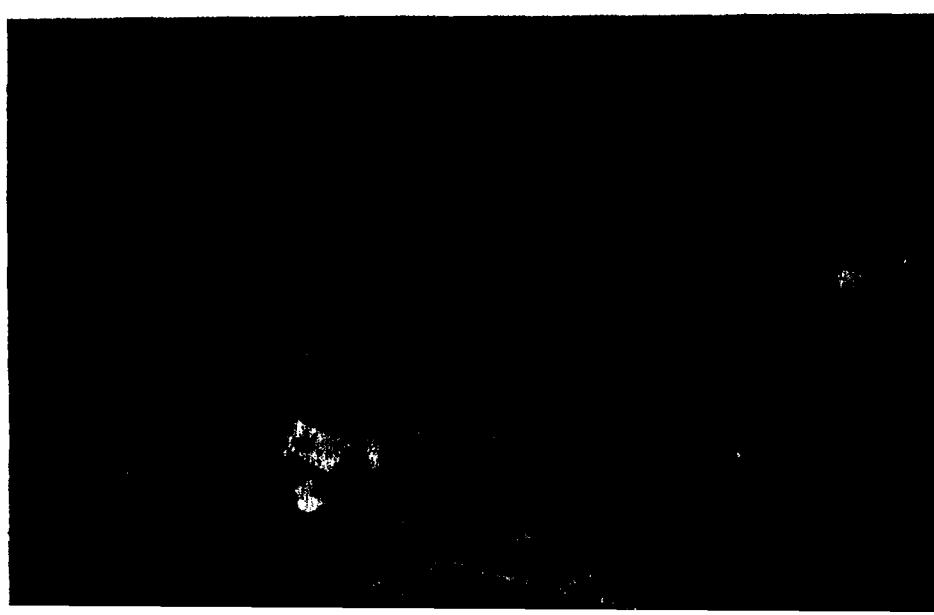

NOTES DELS PAÏSOS DE LLENGUA CATALANA

DE PERPINYÀ

NOVES DADES SOBRE L'ENSENYAMENT DEL CATALÀ

Miquel Ferrer, en el número de gener de PONT BLAU *(1953) feia una informació sobre els dos anys de vigència de l'anomenada Llei Deixonne relativa a l'ensenyament del idiomes i llengües regionals de França i donava dades sobre els primers resultats.*

Pel que fa al Rosselló i a l'idioma català, creiem que val la pena de donar a conèixer unes dades complementàries que vénen a confirmar el sabotatge descarat dels funcionaris de París contra aquella llei aprovada per l'Assemblea Nacional.

Ja s'ha dit que podia significar molt poc l'aplicació estricta de la lletra d'aquella llei. Però si aquelles esquifides concessions encara són reduïdes a la mínima expressió i a l'hora d'aplicar-les es fa tot el possible per a fer desistir els rossellonesos d'aprendre el català, tant se valdria que s'anul·lés aquella llei i així no ens fariem il·lusions.

Heus ací les dades complementàries que volem donar a conèixer:

A començaments de gener d'aquest any, cinquanta alumnes de batxillerat van redactar una petició per aprendre el català. L'Associació de Pares dels alumnes va adreçar la sol·licitud a la direcció del Liceu de Perpinyà.

L'administració del Liceu va prometre l'obertura del cursos. Però, primer, va insistir prop dels alumnes inscrits sobre aquests punts: a) *la prova de català, pel batxillerat, no servia per altra cosa que per a guanyar punts per a una menció; no pas per a ser aprovat.* b) *seria lamentable que els alumnes creguessin que podien sortir aprovats sense menció i que perdessin el temps en una disciplina suplementària.*

Pel mes de febrer, es van obrir els cursos a base de dues hores per a les classes del batxillerat. Això vol dir que un alumne que es prepara per al batxillerat, amb set anys d'estudis, en té prou amb tres mesos quan es tracta d'aprendre el català, que és el propi idioma. I, encara, cal tenir en compte que la sessió del batxillerat comença el deu de juny i hi ha les vacances de Pasqua... ¿Recordeu que la Llei Deixonne organitzava l'ensenyament del català durant els set anys del batxillerat i a base de dues hores per setmana? Doncs aquest sistema tan migrat encara el consideren massa esplèndid i tot això ja és lletra morta.

La tarda del dissabte és festa per a tots els cursos del Liceu. Els alumnes externs no van a l'escola i els interns són autoritzats per anar a passar el week-end *a casa seva. I, naturalment, els cursos de català han estat fixats per als dissabtes a la tarda. A desgrat de tot, vint-i-cinc alumnes s'han decidit a sacrificar les hores de lleure i van a les classes de català que donen els professors Enric Guiter i Josep Maria Corredor.*

I què direm del sabotatge dels exàmens de català a la Facultat de Ciències de Montpeller? Ja veurem què passa el proper mes de juny.

Seguirem informant els nostres lectors. — PERE PONS

DE VALÈNCIA

PROJECCIÓ D'UN FILM CATALÀ

El març del 1952, quan començaven les festes falleres, els catalans del Principat residents a València inauguraren les activitats de l'agrupació que els reuneix: el Casal de Catalunya. A més d'alguns actes religiosos, aleshores van celebrar ballades de sardanes i un recital de danses folklòriques, a càrrec de L'Esbart de Reus, i cançons per un orfeó de L'Esplai valencià. Ara, en commemorar-se el primer aniversari de la fundació del Casal, s'hi ha organitzat un curt, però interessant, programa, del qual convé destacar aquella part que ha tingut una certa ressonància en la vida ciutadana de València. No cal dir que la tasca del Casal, en ordre a les coses de la cultura sobretot, pot jugar un paper ben important influint sobre l'ambient desansiat i inert de la ciutat; creiem que els seus animadors se n'adonaran i ho tindran sempre en compte.

El dia 10 de març d'enguany s'iniciaren les festes commemoratives amb una conferència del doctor Font Rius, catedràtic d'Història del Dret de la Universitat de València, el qual tractà el tema Catalunya, València i la Mediterrània: el Consolat de Mar. *El dia 14 ocupà la tribuna del Casal el professor de la de Barcelona, mossèn Roquer Vilarrasa, parlant de* Verdaguer i la renaixença de la lírica catalana. *Tots dos actes es van veure assistits d'un gran públic, i obrien el camí, un dels camins més eficaços, que el Casal de Catalunya a València no hauria d'abandonar mai, ja que en posseeix els mitjans i, suposem, la voluntat. Estudiar i divulgar els valors de la nostra cultura, i evidenciar insistentment la fecunda vinculació dels Països de Llengua Catalana, davant un públic de valencians i de catalans radicats a València, té, a hores d'ara, una transcendència que no necessita ponderació.*

Però fou la projecció de la pel·lícula El Judas, *dirigida per Ignasi F. Equino, l'esdeveniment de major abast d'aquest primer aniversari del Casal de Catalunya a València. És sabut que una*

bona part del cinema espanyol actual es nodreix de temes i de diners catalans. Limitant-nos als temes, recordaré alguns títols de films de directa inspiració catalana: Nada, Mariona Rebull, El tambor del Bruch, Las aleluyas del señor Esteve, Don Juan de Serrallonga, *etc. Ultimament, s'ha estrenat* El Judas. *Totes aquestes pel·lícules, dirigides la majoria per directors castellans, han estat fetes, naturalment, en castellà. D'*El Judas, *tanmateix, hi ha la versió original catalana, que, segons sembla i era d'esperar, no ha arribat al públic. Ací a València es donà en una matinal al cinema Rialto, sense més anunci que el que s'havia fet a l'interior del Casal. Aquesta clandestinitat imposada ha impedit que la versió catalana d'*El Judas *fos apreciada per molts valencians i mallorquins, residents a la ciutat de València, que n'haurien tingut goig i curiositat. La premsa, és clar, ni en donà notícia ni comentari crític.*

El Judas *pren com a escenari una vila catalana on es representa anualment la* Passió. *El protagonista — interpretat per l'actor portuguès Antonio Vilar — és un mala persona que, en la* Passió, *fa el paper de Judas, però que ambiciona el de Jesús; per aconseguir açò no vacil·la a denunciar falsament l'actor que abans feia de Jesús; la resta del film capta el procés de transformació vital que experimenta el protagonista al mateix temps que va identificant-se amb el personatge del Jesús, per acabar en un desenllaç tràgic, patèticament esperançat. Com a pel·lícula,* El Judas *supera el terme mitjà de la producció cinematogràfica espanyola, i és, sens dubte, la millor d'Iquino. Els actors que hi intervenen, llevat de Vilar i potser algun altre, són la mateixa gent del poble que representa la* Passió. *Aquest procediment, tan usat pels directors italians, ha donat bons resultats a Iquino. Unes il·lustracions corals, per l'Orfeó Gracienc, de música clàssica i popular catalana, així com els escenaris naturals, contribueixen a completar magnificament l'atmosfera del film.*

*La projecció a València, justament a València, de la versió catalana d'*El Judas *es presta a una sèrie de reflexions que ara no puc sinó a penes indicar. Es tracta no menys que de la necessitat i de les possibilitats d'un cinema català: la funció social del cinema, la seua influència aclaparadora en la gent dels nostres dies, l'aspecte econòmic, la urgència de dur a la pantalla la nostra llengua, el mercat d'un futur cinema català a València i Mallorca, etc. Els productors d'*El Judas, *probablement, no han pensat massa en tot açò, perquè sabien que les circumstàncies polítiques actuals només els permetien fer un assaig condemnat a no arribar al gros públic. Però crec que algun dia haurà de plantejar-se aquest problema d'un cinema nostre, encara que sols siga per tenir-lo previst. Caldrà, sobretot, meditar sobre l'extensió a València i Mallorca de la producció cinematogràfica catalana, i les imperioses exigències que això comportaria quant a la llengua.*

M'atrevesc a insistir en aquest darrer extrem, perquè el considere d'una enorme importància patriòtica — i crec que, a la llarga, també econòmica —. Els tècnics de sonorització i doblatge de cinema, de qualsevol llengua, diuen que el lèxic i la dicció dels actors han de ser completament "neutres", açò és, no han de denunciar cap accent regional, com no siga que la pel·lícula, o el tipus de personatge, tinguen un caràcter pintoresc. ¿Quins serien, doncs, la fonètica i el vocabulari "neutres", "normals", en el cinema català, en un cinema per als Països de Llengua Catalana? ¿El barceloní tout court? *¿El dialecte oriental? Probablement, sí; el dialecte oriental, que abraça les zones d'un mercat cinematogràfic més fàcil. ¿Quin efecte tindria això en la resta del domini lingüístic del català? Pel cas d'*El Judas *a València no podem judicar, perquè hi anaren pocs valencians, i aquests, els que hi anaren, no podien estranyar-se davant el lèxic, la morfologia i la fonètica emprades al film. Em sembla, però, que el gros públic sí que se n'estranyaria: és a dir, sí que ho trobaria estrany a ell, cosa que implicaria un perill, donades les resistències i les susceptibilitats que s'alçarien entre els valencians.*

No crec que aquesta qüestió siga, en el fons, difícil de solucionar. Una mica de tacte hi bastaria. Tacte en l'escenarista, en el director, en els actors. Tacte derivat d'una exacta comprensió dels propòsits que haurien de moure el cinema català com a tasca re-unidora i influent. Buscar, i trobar, aquest espai comú de l'idioma on, per lleugers sacrificis de totes les nostres modalitats lingüístiques, aquestes són una sola, desdialectalitzada i vàlida per a tots. Sense arribar a un "català bàsic", però prescindint també de castissismes comarcals... encara que la comarca siga Barcelona. Esperem, doncs, aquest cinema català que ha de venir, i esperem-lo amb la confiança que mereix l'alta missió a què està destinat. — VICENT PERIS.

DE PALMA DE MALLORCA

"RAIXA" NO POT CIRCULAR

Els lectors de PONT BLAU *foren informats de les gestions que alguns escriptors de les Illes portaven a cap per a poder comptar amb un òrgan propi d'expressió literària, i del bon resultat obtingut gràcies, en primer terme, als esforços del nostre benvolgut amic el filòleg Francesc de B. Moll. La iniciativa trobà una molt bona acollida no solament en els medis de lletraferits de Mallorca, sinó també entre els escriptors de totes les terres de llengua catalana, especialment del Principat i de València, la qual cosa encoratjà decididament els patrocinadors de l'empresa; car aquesta idea de comunitat fraterna entre els Països de Llengua catalana — com plau a* PONT BLAU — *ha estat sempre profundament sentida ací ja des dels balbuceigs de la Renaixença, i ja no cal dir quan l'anomenada escola mallorquina assoleix la seva més alta volada. Una tan estimable tradició no podia ser contradita per*

les joves promocions. Heus ací com l'ha refermada el director, en fer la presentació de la revista -la qual adoptaria el mallorquinissim nom de Raixa *-, en el pòrtic del primer número:*

"... els nostres Quaderns de Literatura passen per damunt la mar per a reunir en una mateixa tasca comuna els escriptors insulars amb els de la Catalunya continental, incloent-hi els rossellonesos i els valencians, perquè tots — ells i nosaltres — ens sentim units en la identitat del medi d'expressió: la llengua que des dels Pirineus es propagà amb la Reconquista cristiana cap al Sud fins a Alacant i cap a Orient fins a Menorca i Sardenya."

D'acord, doncs, amb aquest principi, i el de la llibertat estètica, Raixa *apareixia amb un interessant aplec de signatures de poetes i prosistes de les diverses comarques de llengua catalana: Cèlia Vinyes, Xavier Casp, Salvador Espriu, Jordi Sarsanedes, Joan Oliver, Segimon Serrallonga, Antoni Pous, Joan Barat, B. Vidal i Tomàs, M. Sanchis Guarner i Josep M. Llompart.*

Però ja han sorgit les dificultats. L'excel·lent acollida que el públic ha atorgat a Raixa *ha fet modificar el criteri de les autoritats espanyoles que l'havien autoritzat, i a l'hora de posar en circulació el segon número han començat a acumular obstacles: "Sí, però tanmateix no".*

I així una empresa estrictament literària es veu obstruïda per aquells que manen i disposen en el nostre terrer sense tenir res en comú amb la voluntat popular ni tans sols posseir el mínim de sensibilitat que escauria a aquells que han de resoldre sobre les manifestacions més pures de l'esperit.

Aquest nou atac a la llengua i a la cultura catalanes es produeix, precisament, en els moments que, com a conseqüencia del diàleg Riba-Ridruejo, ens havíem fet algunes il·lusions relatives a un xic més de comprensió de la realitat cultural catalana per part de les autoritats competents. — BARTOMEU FERRER

LLETRES

Poesies completes, *per* J. FOLGUERA. *Pròleg d'*OCTAVI SALTOR. ***Proses completes,*** *per* E. DURAN REYNALS. *Pròleg de* JOSEP Mª DE SAGARRA. — *Barcelona, Editorial Selecta, 1952-1953.*

Una mica a l'atzar, han coincidit en les meues lectures dos llibres catalans excepcionals. L'un recull totes les proses d'Eudald Duran Reynals; l'altre, l'obra poètica entera de Joaquim Folguera. Podrà semblar excessiu el qualificatiu d'excepcionals, que espontàniament se m'imposa. Proses i versos com aquests, en qualitat i significació, en té molts la nostra literatura moderna; ja ho sé. Pense ara, però, més que en els mateixos llibres, en l'exemple i la suggestió que els envolten. Un tret, que no voldria anomenar anecdòtic, uneix angoixosament les biografies dels dos escriptors: en efecte, ambdós moriren, Duran l'any 17, Folguera el 19, quan a penes havien complert els vint-i-sis anys. I és colpidor sentir, llegint-los, l'alè de la mort que talla, abstracte, unes joventuts obertes, quasi unes adolescències, carregades de llum i d'il·lusió. Diríeu que havien arribat de pressa a la maduresa: com esperonades per un pressentiment estrany. Perquè el que primer ressalta davant el lector és aqueixa plenitud segura de temperament i d'intencionalitat, des de la qual resulta difícil imaginar el que haurien esdevingut amb el temps llurs obres. No s'hi veu el tempteig, la vacil·lació; no es tracta de la promesa que demà espletaria, sinó al contrari, la perfecció truncada: l'estàtua a la qual manca un fragment, però que sabem sencera i potent en la seua imprevisible completud. En

SOLERNOU, S. A.

OLIS VEGETALS PER A LA INDUSTRIA
AIGUARRAS
COLOFONIA
RESINES SINTETIQUES

Av. Ferrocarril, 100 (Col. Moctezuma)
Tels. 13-34-28, 13-46-84 i 18-28-02
Apartat Postal 7153
MEXICO 9. D. F.

SUCURSAL GUADALAJARA
Antonio Bravo, 49
Tel. Mex. 35-52
GUADALAJARA, Jal.

girar l'últim full d'aquests llibres, la melangia que us assalta en fa ja la millor crítica.

Duran Reynals i Folguera van nàixer en la darrera dècada del segle passat, és a dir, en el període que ha proveït la literatura catalana actual de les seues primeres figures. Ignore fins a quin punt es podria parlar ací de generació; però, de tota manera, tampoc no és massa necessari per referir-nos, precisament, als dos que no la representen més que en el començ gestador. Duran i Folguera es formaren durant el pontificat d'Eugeni d'Ors: encara que se'l prenguessen amb una mica d'ironia — — així almenys s'entreveu en els escrits personals de Duran — —, pertanyen al cicle renovador que Xènius encetà. Fou aquell un moment culminant, de flexió, per a les nostres lletres. S'enterrava el romanticisme renaixentista, es guanyava terreny, polèmicament, al modernisme neoromàntic. Carner es convertia en hereu, un hereu *sui generis*, de l'Escola mallorquina. Un gust alegre per l'esforç i la normalitat acompanya el descobriment de la forma. Després d'un Maragall interjeccional, després dels prosistes bohemis o rurals del Fi de Segle, el noucentisme volgué encarnar la reacció del rigor i de l'austeritat literària. Naturalment, els joves escriptors que aleshores s'iniciaven, van viure aquell debat de tendències, i en van eixir influenciats, però buscant-se direccions noves que el temps ha diversificat.

En l'obra d'Eudald Duran Reynals apareix ben evident, potser més que en la de Folguera, el viratge de sensibilitat i criteris que experimentà la literatura catalana. Com diu Sagarra en el pròleg d'aquesta edició, Duran fou "un pur exemple del treballador ocult amb ple coneixement de la seva missió i del seu límit". Hi ha en la seua prosa una sostinguda disciplina, que li confereix el ritme mesurat, la proporció exacta: en això recorda Flaubert; en això només. Sense aquella irisació poètica que enjoia les pàgines d'un altre "treballador ocult", quasi un predecessor seu, Ruyra, els escrits de Duran Reynals tenen una transparència deliciosa darrera la qual bat una profunda saviesa humana. Els seus contes, el fragment de novel·la, la *suite* de *Meravelles dels diumenges barcelonins*, reflecteixen l'esperit agut que posseïa: agut en l'observació, en la reflexió, i en la comprensió final que toca, a vegades, l'humanisme. Cal, però, endinsar-se als textos, desgraciadament massa breus, del *Dietari íntim* i de l'*Epistolari*, per adonar-se de la tensió anímica i ideològica en que les seues narracions es recolzen. Allí trobem el fons de vitalitat dolorosa amb el qual ha fet literatura. "Totes les generacions que ens han precedit i de les quals som fills — escriu Duran en una carta a Ferran Soldevila — eren d'homes que es descomponien", és a dir, d'hòmens adolorits: el seu drama, si val a dir-ne drama, fou sentir-se com ells, però negant-se, per elegància, a esdevenir espectacle, i tement l'esterilitat d'aquesta mateixa negativa a obrir-se als altres.

També Joaquim Folguera va conèixer "la companyia del dolor". També ell, potser, es plantejà la disjuntiva entre el pudor i la sinceritat. Octavi Saltor cita, en la seua nota liminar, un estudi d'Anna Maria Saavedra sobre el poeta, en el qual es diu que l'obra de Folguera "és un valor permanent de sinceritat". Ho és, en efecte.

Casa del Arte

LA CASA ON L'ARTISTA
TROBA TOT EL QUE
NECESSITA

Els marcs de més originalitat

Tel. 18-36-20 * Av. Independencia 10.-C
MEXICO, D. F.

CORTESIA
del
RESTAURANT

ambassadeurs

Paseo Reforma, 12
MEXICO, D. F.

Tenen els seus versos, per regla general, un dring de cosa directament vera, que ni l'ornamentació verbal, ni l'encís de la secreta música apresa dels simbolistes, no acaben de dissimular. Però hi ha, sobre la sinceritat del poeta, aquest tel artístic que a vegades la força a una contenció delicada. No deixa de tenir importància que, en la seua temàtica — una temàtica de primària intimitat: Déu, l'amor, el dolor, la mort —, assolesca el silenci un lloc categòric. El silenci li sembla "pur com una flama que devora"; "només callant et lloaré una mica", canta adreçant-se a Déu. El silenci, doncs, fóra el punt on la sinceritat es reserva, esquiva i invulnerable. I tanmateix el silenci *encara* no és poesia: la paraula — un altre tema car a Folguera —, solament la paraula pot assumir-la, i açò ho fa amb tots els riscs. Com en el cas de Duran Reynals, el poeta lluita; si aquell es decantà del costat del pudor, de l'armadura objectiva, Folguera, líric per damunt de tot, no resisteix la temptació — o la necessitat — de vessar-se, d'abandonar-se al món, al dolor, a la paraula. Triadú l'ha situat, per això, entre els continuadors de la línia maragallaniana. — JOAN FUSTER.

Poesies, *per* MÀRIUS TORRES. *Segona Edició. Prefaci de* CARLES CARDÓ; *epíleg d'*A. ROVIRA I VIRGILI.— *"Els llibres de l'Ossa Menor". Barcelona, 1950.*

La vida breu de Màrius Torres va ésser tanmateix ben fecunda. La seva obra — composta de 96 poesies, la majoria curtes — ens revela la bondat, la noblesa, l'espiritualitat, la inquietud, el pensament profund, el vigor, la traça i l'art d'aquest poeta mort als 32 anys. Si bé els seus darrers poemes mostren una major maduresa, pot dir-se que des del començament la seva obra és de qualitat. El Dr. Carles Cardó comparteix sense massa reserves, en el pròleg de la segona edició, que és un estudi molt complet de l'autor, l'opinió dels que creuen que si li haguessin estat doblats els anys hauria superat tots els poetes anteriors. Es difícil predir el que hauria pogut donar un escriptor la vida del qual és segada en plena joventut; pot constatar-se de manera evident, en canvi, que l'obra realitzada per Màrius Torres és ja d'un valor elevadíssim. Poeta interior, introspectiu, íntim, l'obsessionen unes quantes idees, que expressa en forma metafísica, d'espiritualisme pur. En primer terme, la mort, que la seva malaltia li oferia

Antoni Gilabert

ASSEGURANCES

Edificio San Francisco, 216 i 217 - GUADALAJARA, Jal. - Tel. 62-52

com un fet molt pròxim, plana constantment damunt i en el fons de la seva obra, de manera particular des de les poesies de darrers del 1936 (començà a escriure el 1933) fins a les que datà un mes abans del seu decès, escaigut en desembre del 1942. Màrius Torres a voltes crida la mort - "la immunda Mort", per usar les seves mateixes paraules —, però més sovint, en una puñyent lluita anímica, s'hi rebel·la, la tem i la fustiga. D'aquesta posició angoixosa deriva tota la seva inquietud i la seva profunditat. Ell ama la vida, encara que a vegades el dolor fa que desitgi deixar-la, i la proximitat de la mort l'angunieja i el lliga a l'ahir, al record, perquè no duu cap recança, temor ni fatal desenllaç. El seu proper destí corporal li dóna una constant tristesa, amb la qual es familiaritza tan íntimament que hi arriba a trobar una alegria. I això l'emmena, per temperament espiritual, a una ferma i sincera religiositat, que augmenta a mesura que sent més a prop la presència de la mort; home sempre, troba bella la vida, però la sent com una simple preparació per a una vida infinita, perfecta, i l'agullona adés i ara la preocupació d'assolir-la en estat de gràcia. Totes les poesies més íntimes, més introvertides — patètiques, però no mai dramàtiques, com assenyala en el seu estudi A. Rovira i Virgili —, responen a aquestes inquietuds, que exterioritza amb densitat de pensament. Altres vegades, el seu amor a la vida el condueix a alades manifestacions amoroses o a expressions tan magnífiques com les del poema *Tres amigues*. Torres domina les paraules, les frases, la dicció i el vers. Idees i imatges flueixen precises, amb naturalitat, sense el menor rebuscament, elegants i belles, amb riquesa de mots i llenguatge senzill i diàfan, en tot moment en harmonia amb els dots espirituals i filosòfics de l'autor; només pot reeixir amb aqueixa forma d'expressió aquell que és un gran coneixedor de l'idioma i de la poètica i és alhora un artista autèntic. Rovira i Virgili remarca que és un poeta clar, però no un poeta fàcil. En efecte, les paraules i la construcció de les frases diuen de manera senzilla i justa el que l'autor vol manifestar; el seu pensament, per contra, exigeix la meditació. El vers, preferentment alexandrí, sense deixar d'ésser modern, té sovint un sabor clàssic, que el canonge Cardó posa de relleu. Hi han al·legories que recorden els trobadors, expressions que ens fan pensar en Ausiàs March i en Pere March, èxtasis i visions de la vida i de les seves belleses que s'agermanen amb Joan Maragall i poetes espirituals francesos com Verlaine i Péguy. La influència, però, no és mai decisiva, sinó més aviat una transformació a través del seu esperit; Màrius Torres tenia massa personalitat, posseïa un segell massa propi, per a imitar els altres. Les seves poesies presenten poques vacil·lacions; al contrari, quasi sempre són construïdes amb seguretat i fermesa i les inquietuds i el pensament s'hi eleven amb solidesa. L'obra tan breu de Màrius Torres pot col·locar-se sense temors en lloc ben destacat de la nostra lírica. — J. ROURE-TORENT.

PROPIETARIS:
A. BERTRAN S.
J. BORRAS G.

RESTAURANT
BELLINGHAUSEN

QUATRE ESPECIALITATS
DE LA CUINA CATALANA

- Botifarra catalana amb mongetes i escalivada.
- "Zarzuela" de mariscos.
- Paella valenciana.
- Pollastre amb samfaina.

Londres 95. - Tels. 14-18-70 i 35-75-61

Mobles
CATALONIA
Av. Insurgentes, 368 - MEXICO, D. F.

Coincidint amb les festes valencianes de Sant Josep ha aparegut el llibre d'E. Soler i Godes *Calendari Faller*, en el qual es recull la "petite histoire" de les falles des de 1849 a 1900. ¶ La Col·lecció L'Espiga, d'Editorial Torre, ha arribat al seu volum dotzè, amb el qual ha superat de bon tros en continuïtat i eficàcia totes les publicacions del mateix tipus intentades a València. El llibre suara aparegut és *L'home pot ésser àngel*, poemes, de Joan Valls Jordà, escriptor d'Alcoi de fa poc incorporat a les nostres lletres. ¶ En la "Feria Regional del Libro", celebrada a València del 15 al 22 de març, el Secretariat de Propaganda del *Diccionari Català-Valencià-Balear* ha muntat un stand d'obres en la nostra llengua, que ha estat molt visitat pel públic. ¶ S'ha publicat el número 4 de la *Revista Valenciana de Filología*, en el qual es destaquen uns articles de Martín de Riquer, sobre els poemes provençals de Pere el Gran, i de Josep Romeu, sobre la literatura valenciana en *El Cortesano* de Lluís de Milà. ¶ Entre els últims llibres editats dins la Biblioteca Selecta, de Barcelona, figuren: *Els pagesos, Girona i Llagosta i pollastre*, de Josep Pla; *Poesies completes*, de Clementina Arderiu; *Maràvia*, de Roig Raventós; *Llibre dels Sants Reis d'Orient*, de Baltasar Coll: *El premi literari* de Manuel de Pedrolo, i *Teatre selecte* de Serafí Pitarra. ¶ El 20 de gener aparegué, a la ciutat de Mallorca, el primer fascicle de *Raixa*, quaderns de literatura catalana que tenien prevista llur periodicitat mensual. Els números corresponents a febrer i març encara no han estat autoritzats per a circular i, per tant, no han arribat a mans dels subscriptors. *Raixa* havia estat molt ben acollida pel públic. El número primer duia col·laboració de Francesc de B. Moll, que la dirigeix, M. Sanchis Guarner, Salvador Espriu, Xavier Casp i altres. ¶ Ha estat publicat, i mig realitzat, el programa de la Càtedra "Juan Boscán", de llengua i literatura catalanes, creada per l'Estat espanyol fa pocs mesos i radicada en la Universitat de Madrid. El pla de conferències és el següent: Pel Dr. Jordi Rubió: dia 2 de març. *Introducción a la Historia de la Literatura catalana;* dia 4, *Ramon Llull;* dia 6, *Francesc Eximenis*. Pel Dr. Martí de Riquer: dia 10, *La poesía trovadoresca;* dia 14, *La poesía entre el provenzalismo y el Renacimiento;* dia 17, *El humanismo en la prosa catalana;* dia 21, *La novela*. Pel Dr. Carles Riba: dia 14 d'abril, *Verdaguer;* dia 16, *Maragall;* dia 18, *La escuela mallorquina*. El curs serà clausurat amb una conferència per mossèn Llorenç Riber. ¶ S'ha publicat el tercer volum de l'*Obra teatral completa*, de Josep M° de Segarra. Aquesta edició, feta per Eitorial Selecta, comprèn la producció dramàtica del poeta estrenada fins l'any 1952. ¶ El tom I de la *Historia de España*, de Ferran Soldevila, ha estat posat ja a la venda. Aquesta obra l'han anunciada com "la primera Història d'Espanya escrita des del punt de mira català". ¶ En la Col·lecció El Doff, d'Editorial Àncora, de Barcelona, s'ha editat el llibre de Lluís Duran i Ventosa *La unitat d'Europa, la unitat del món*. ¶ En la Col·lecció Les Illes d'Or, que publica a la ciutat de Mallorca l'Editorial Moll, ha aparegut *La novel·la de Palmira*, nova narració en català de l'autor de *Mort de dama*, Llorenç Villalonga, que firma amb el pseudònim *Dhey*. *La novel·la de Palmira* duu un pròleg de Salvador Espriu. ¶ Per l'Editorial Balmes, de Barcelona, s'ha publicat un llibre de poemes del subdiaca Manuel Tort titulat *L'íntim esguard*. ¶ Entre els llibres aparegut a Catalunya, a darreries de l'any 1952, figuren: *Els ex-libris i l'ex-librisme*, de J. M°. Riquer i Palau; *Els anys, els dies i les hores*, de Miquel Lladó; *Les nadales tradicionals*, de Josep Romeu, en la Biblioteca Folklòrica Barcino; *La Rambla: passeigs i jardins*, de Francesc Curet.

DOCTOR
DEMOFIL
FRANCO

ODONTOLEG

Consulta:
de 11 a 1 i de 4 a 8

Uruguay, 44-112
Tel. 21-20-57
MEXICO, D. F.

DIVERSES

Per primera vegada sota el règim polític actual ha estat elegit el degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona. Mentre els governamentals proposaven el Sr. Condomines Valls, la "Lliga regionalista" presentava l'ex ministre Joan Ventosa i Calvell, junt amb Blajot Romero i Beltran Flores per a altres càrrecs. Fou elegit per 1,271 vots el Sr. Condomines, en la candidatura del qual anaven, també, Trias de Bes i Domènech Martorell. El Sr. Ventosa obtingué 1,175 vots. ¶ En un trimestre, els serveis de repressió de contraban han aixecat prop de 5,000 actes corresponents a 3,489 convictes de contraban. Entre els objectes decomisats figuren cinc embarcacions, quaranta-nou carruatges, vuit autos i dos camions. Els articles, per ordre de pes, són café, tabac, articles alimentaris i minerals; a continuació figuren accesoris diversos, mitges, medicaments, etcètera. També foren decomisats 298 caps de bestiar major i 8,300 de bestiar menor. ¶ L'Ajuntament de Barcelona ha votat 180 milions de pessetes per a la perllongació del "Metro". Es construiran 40 kilòmetres de noves línies. ¶ El fiscal de Saragossa demana 2,137 anys de pressó per a sis persones acusades de 121 delictes de falsificació de targetes de proveï-

ment. ¶ L'Estat ha arribat a un acord amb el govern egipci per intercanviar 15,000 tones de sucre per cotó al preu de 42 lliures egípcies la tona de sucre posat al port d'Alexandria. A aquest respecte una revista d'economia diu que es compta amb un *stock* de 600,000 tones de sucre. Atès que el consum és solament de la meitat, restarà un sobrant de 300,000 tones. ¶ Ha estat inaugurat el servei del tren "Taf" entre Madrid i Barcelona, el qual ha fet el recorregut dels 688 kilòmetres en menys de 10 hores, a una mitjana comercial de 68 a 70 per hora i a uns 115 a 120 en terreny pla. ¶ El consum total de tabac, paper i llumins ascendí l'any passat a 2,819.700,000 pessetes. ¶ Amb càrrec al nou tractat comercial s'importaran de França 400 cotxes Peugeot, tipus 203; 400 Citroën i 100 Ford "vedette". ¶ El príncep Emmanuel, de la família siciliana De Paterno, reclama el reconeixement dels seus drets al tron de les illes Balears. Segons *Il Giornale d'Italia* l'aspirant ha adreçat un memoràndum a l'ONU en el qual tracta de fer valdre els drets atorgats a la seva família durant l'època de la dominació catalana a Sicília. ¶ Per tal de disminuir l'atur forçós, l'Estat ha concedit trenta milions de pessetes, els quals s'invertiran en obres de proveïment d'aigües, escoles, vivendes, estatges per al "Frente de Juventudes", reparació d'esglésies, etcètera. De les xifres del repartiment per "províncias" es dedueix que on l'atur forçós es fa sentir amb major intensitat és a Andalusia. En el repartiment no figuren ni el Principat, ni Balears, ni València, ni Euzkadi. ¶ El diari *Pensamiento Alavés* publica una carta d'un dels seus lectors demanant que el Consell de Cultura de la Diputació estableixi classes de llengua basca a Vitòria i als principals pobles alavesos. A Donòstia, l'Ajuntament, a proposta de la comissió de cultura, ha aprovat la reobertura de l'Escola Municipal de Llengua i Declamació Basca. ¶ L'operació *M.4* per a les exportacions de València i Llevant, ha proporcionat a l'Estat Espanyol dos milions de pessetes en divises. Aquesta operació fou establerta el 1949. ¶ A Barcelona han suspès pagaments les societats "Tejidos Comercial Hispania" i "Hijos de Joaquín Carbonell". ¶ A una estàtua de bronze, del Parc de la Ciutadella de Barcelona, obra de Clarà, li han robat els dos braços. ¶ El *Diario de Barcelona* anuncia l'edició d'un catàleg general de llibres, integrat pels catàlegs de cinc-centes cases editorials. Comprendrà uns 40,000 títols. L'exportació de llibres produí l'any passat 155 milions de pessetes i es creu que enguany sobrepassarà aquella xifra. El preu mig d'un llibre és d'unes 60 pessetes. Les cases editorials es preocupen ara de la renovació de maquinària, sobretot per a la impressió en color. ¶ El general Aranda ha estat nomenat conseller de l'empresa "Dragados y Construcciones". ¶ Segons la premsa barcelonina, les obres de perforació que s'estan efectuant en el Baix Em-

Jabones Finos S.A.
FÀBRICA DE SABONS PER A TOCADOR, PER A RENTAR I INDUSTRIALS
WATTEAU, 77
TELS. 24-71-30 32-18-56
MIXCOAC, D.F.

pordà, prop de La Bisbal, per a descobrir jaciments petrolífers, han donat resultats satisfactoris. Als sis-cents cinc metres de profunditat aparegué petroli. ¶ La granja Escola d'Agricultura de la vila de Caldes de Montbuy, establerta per la Mancomunitat, ha celebrat el passat novembre les seves bodes d'argent. ¶ Hom prepara l'estrena, en el Gran Teatre del Liceu, de Barcelona, de l'òpera *Canigó*, inspirada en el poema de Mossèn Jacint Verdaguer, del pare Antoni Massanes, S. J., actualment resident a Buenos Aires. ¶ L'Esbart Verdaguer, en la seva darrera exhibició en el Palau de la Música Catalana, incorporà en el seu repertori diverses danses populars de Mallorca i de València, entre les quals "Parado de Valldemosa", "Vall de Cavallins" i "La Xàquera Vella". ¶ En el terme municipal de Les Fonts de Terrassa han estat trobades restes d'un forn de ceràmica ibèrica, de característiques semblants al conegut de "Can Fatjó" de Rubí. ¶ El Teatre Català Romea anuncia la inauguració de la temporada amb l'obra *L'amor viu a dispesa*, de Josep Maria de Segarra. ¶ L'agrupació F.E.S.T.A. ha concedit, per al segon concurs nacional d'elencs teatrals, el premi "Domènec Aymeric" per al millor actor còmic i el "Vincit" pels millors directors i intèrprets de teatre amateur. ¶ L'enginyer Joaquim Buïgas participarà en els treballs d'ornamentació de l'Exposició Internacional d'Agricultura que se celebrarà a Roma aquest any. ¶ Josep Closes Miralles ha donat una conferència en el Centre Excursionista de Catalunya sobre el tema "La Guinea que jo he vist". ¶ La Facultat de Ciències ha celebrat, en el paranimf de la Universitat de Barcelona, el passat 15 de novembre, diversos actes en honor del seu patró Sant Albert Magne. El catedràtic Josep Pasqual Vila hi donà una conferència sobre "El nou pla d'estudis de la Facultat de Ciències". ¶ L'Arxiu Històric Nacional de València ha adquirit una col·lecció de documents sobre els darrers

PONT BLAU

Literatura. Arts. Informació. Revista mensual. Any I, número 7, 15 de març del 1953.

Director
VICENÇ RIERA LLORCA

Secretari de redacció
J. SOLER VIDAL

Director artístic
J. M. GIMÉNEZ BOTEY

Administrador
RAMON FABREGAT

Direcció i administració: Avenida Pirineos, 89, México 13, D. F.
Apartado Postal 7324 México 1, D. F.

temps del govern espanyol a Venezuela i a Colòmbia, els quals pertanyien als descendents del Comte de Torrepando, darrer capità general del regne de Nueva Granada. ¶ Al Club Muntanyenc de Barcelona el senyor Joaquim Montoriol donà una conferència sobre "Tècnica general de les exploracions subterrànies". ¶ Prop de Sabadell s'ha trobat un maxil·lar de mastodont que es creu que va pertànyer a una espècie viva fa prop de deu milions d'anys. Ha estat lliurat al Museu local per tal d'exhibir-lo en una vitrina especial. ¶ La Comissió Municipal Permanent de Barcelona ha acordat adquirir una important col·lecció de ceràmica àrab del segle XIII, per als museus de la ciutat. ¶ A Barcelona s'ha inaugurat el IV Concurs-exposició d'Ornitologia. Els exemplars del Països de Llengua catalana passen de sis-cents. ¶ S'anuncia que el mes d'abril es celebrarà a Barcelona el VII Congrés de Lingüística romànica, organitzat per la Universitat de Barcelona. ¶ El mecànic balear Joan Jofre Jaume ha ideat unes modificacions a les hèlix dels vaixells que permeten augmentar la velocitat d'aquests sense augment de combustible. ¶ En el darrer número de la revista literària *Prometeus*, de México, Claudi Esteve Fabregat publica un estudi crític sobre *La Rama Dorada*, de Sir James G. Frazer. ¶ El mateix Claudi Esteve Fabregat dóna a l'Escola d'Història i Antropologia de Mèxic un curs sobre Cultura i Caràcter. ¶ *Tribuna Israelita*, de Mèxic, en el seu número de novembre passat reprodueix l'article *Educación cooperativa, otro ejemplo de Israel*, que Joan Ventosa Roig va publicar al suplement literari d'*El Nacional*, de Mèxic. ¶ *Panorama Económico*, de New York, ha dedicat un número, patrocinat per la casa M. Castellví, Inc. i preparat per Jaume Miravitlles, a l'economia mexicana. ¶ A la sala de la CAPSA, de Barcelona, el 10 de gener passat la companyia de Miquel Arbós va estrenar la comèdia *Aleix, Príncep*, de Miquel Oller. ¶ Maria Lluïsa Algarra ha estrenat a la Sala Molière, de Mèxic, la seva obra *Cassandra*, que després ha passat a representar-se a la Sala Guimerà. La funció del 19 de març serà dedicada a benefici de l'Orfeó Català. ¶ A Santiago de Xile s'ha inaugurat, sota la direcció de Josep Cullell, l'Hora Catalana, a l'Emissora C. B. 158 Radio Rapa-Nui, propietat del català Antoni Blàvia. L'Hora Catalana es radiarà de dos quart de dues a les dues, excepte els diumenges, que serà de la una a les dues. Té molts oients. ¶ Dos músics valencians han obtingut èxits recents a Madrid: Rafael García Albert, d'Alacant, ha aconseguit el "Premio Nacional de Música" d'enguany; i Joaquim Rodrigo, de Sagunt, el premi de "villancicos" de l'Ateneu de Madrid.

ESENCIAS Y MATERIAS PRIMAS, S. A.

Isabel la Católica, 10
Cable: ESYMAPRISA

Telèfons 36-61-51 i 12-75-94
MEXICO, D. F.

La Optica López

TELÈFON 10-00-63
LOPEZ, 157-D
MEXICO, D. F.

* *Atenció especial a les receptes dels oculistes.*
* *Ulleres i cristalls de totes classes*
* *Puntualitat, exactitud, economia*

MD

CREACIONS DE PUNT
Models exclusius per a senyora, nen i home

FABRICATS PER
MANUFACTURES MAS DEOP, S. A.

De venda als principals magatzems del país

Anillo Circunvalación, 40. - Tel. 21-19-29 - MEXICO, D. F.

Estel

FABRICA DE ROBA INTERIOR PER SENYORA

República Argentina, 76-B. Tel. 39-04-92. México, D. F.

SABO Lady Astor
PER A TOCADOR DELICAT

SABO Arrow
PERFUMAT AMB LAVANDA NATURAL

EDICIONS CATALANES DE MÈXIC
Autors associats

Un llibre discutit

QUATRE CONTES A MUNTANYA

Per ABELARD TONA

Premi Narcís Oller als Jocs Florals de Nova York, 1951

INDEX:

Proemi. Sordidesa. Desolació. Morbositat. Aombrament. Epíleg.

Les petites tragèdies humanes que desfilen per les pàgines d'aquest llibre, fan la seva lectura d'un interès creixent del començament a la fi.

Un volum de 104 pàgines. $5.00

Abans que s'exhaureixi, adquiriu el vostre exemplar de

MACIÀ. La seva actuació a l'estranger

Presentació de J. CARNER RIBALTA.
Recopilació i notes de RAMON FABREGAT

J. ROURE-TORENT: **CONTES D'EIVISSA**

Pròleg de JOSEP CARNER. Il·lustracions de JOAN JUNYER. Edició numerada i reduïda, signada per l'autor. Mèxic, Club del Llibre Català, 1948. 116 pàgines.

FIRA DEL LLIBRE VELL

KRÄVER, CH.: *Historia popular del mundo.* Edición ilustrada. Barcelona, José Giménez, editor, 1876, cinc volums, relligats en tela i llom de pell. $150.00

LAVALLE, THIERS, LAMARTINE, LOUIS BLANC: *Historia general de Francia.* Barcelona, Librería Española, 1853, quatre volums, relligats en tela i llom de pell. Exemplar raríssim. $500.00

LAURENT, F.: *Estudios sobre la historia de la humanidad.* Madrid, Librería de Cuello y Rodríguez, 1875, divuit volums d'aprop de 500 pàgines cada un, relligats en tela i llom de pell. Exemplar molt buscat i raríssim. $400.00

NARES-NORDENSKIOLD: *Viajes al Polo Norte con los buques de la Marina británica* Alert *y* Discovery *(1875-1876) y el* Vega *(1879-1880).* Un volum de 383 pàgines amb il·lustracions, relligat en tela. $50.00

ROCAFORT-DALMAU: *España regional.* Barcelona, Alberto Martín, s. f., quatre volums, dos amb text i altres dos amb mapes i plànols. $400

THIERS, M. A.: *Histoire de la Révolution* [illegible] Lecointe et Pougin, 1832, deu volums, relligats en tela i llom de pell. [illegible]

La mateixa obra en castellà, editada per Gasó [illegible] Barcelona, dotze volums. $200.00